

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

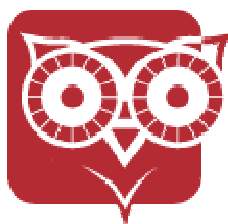

Diplomová práce

**Přeshraniční spolupráce jako faktor rozvoje
Česko-Polského pohraničí**

Yveta Kuníková

© 2017 ČZU v Praze

Česká zemědělská univerzita v Praze
Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Autorka práce: Yveta Kuníková
Studijní program: Hospodářská politika a správa
Obor: Veřejná správa a regionální rozvoj

Vedoucí práce: Ing. Jakub Husák, Ph.D.
Garantující pracoviště: Katedra humanitních věd

Název práce: **Přeshraniční spolupráce jako faktor rozvoje Česko -
Polského pohraničí**

Název anglicky: **Cross-border cooperation as a Factor of Development of Czech - Poland
Borderland**

Cíle práce: Cílem diplomové práce analyzovat a zhodnotit přeshraniční spolupráci euroregionů a její vliv na rozvoj Česko - polského pohraničí. Dílčím cílem je zhodnotit dopady realizovaných přeshraničních projektů.

Metodika: Z metodologického pohledu bude využito především techniky studia dokumentů odborné povahy a sekundární analýzy dat. Také bude využito primárního sběru dat pomocí polostandardizovaných rozhovorů s představiteli místních samospráv zúčastněných na realizaci projektů přeshraniční spolupráce.

Doporučený rozsah práce: 60-80 stran

Klíčová slova: euroregion, region, regionální politika, regionální rozvoj, Evropský fond regionálního rozvoje, Euroregion Glacensis, strukturální fondy

Doporučené zdroje informací:

1. DOKOUPIL, J. -- HAVLÍČEK, T. -- JEŘÁBEK, M. *České pohraničí - bariéra nebo prostor zprostředkování?*. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1051-3.
2. CHOVANČÍK, M. -- DOČKAL, V. *Přeshraniční spolupráce na východních hranicích České republiky : růžový obláček a hrana reality*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3751-2.
3. SCHROLL-MACHL, S. -- NOVÝ, I. *Spolupráce přes hranice kultur*. Praha: Management Press, 2005. ISBN 80-7261-121-6.
4. UHLÍŘ, D. -- BLAŽEK, J. -- UNIVERZITA KARLOVA. *Teorie regionálního rozvoje : nástin, kritika, implikace*. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1974-3.
5. WOKOUN, R. -- MATES, P. *Malá encyklopedie regionalistiky a veřejné správy*. Praha:

- Prospektrum, 2001. ISBN 80-7175-100-6.
6. WOKOUN, R. *Regionální rozvoj : východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-699-0.
 7. WOKOUN, R. *Základy regionálních věd a veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-304-9.
 8. ZICH, F. *Člověk v pohraničí : výzkum přeshraničních vlivů působících na obyvatele pohraničí ČR*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2006. ISBN 80-7044-836-9.

Předběžný termín obhajoby: 2015/16 LS - PEF

Elektronicky schváleno: 9. 11. 2015
doc. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.
Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno: 11. 11. 2015
Ing. Martin Pelikán, Ph.D.
Děkan

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci " Přeshraniční spolupráce jako faktor rozvoje Česko-Polského pohraničí" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30.3.2017

Poděkování

Rád(a) bych touto cestou poděkoval(a) Ing. Jakubovi Husákovi, Ph.D. za odborné vedení a pomoc při zpracování této diplomové práce. Dále bych chtěla touto cestou poděkovat Petru Hudouskovi, starostovi města Rokytnice v Orlických horách, Ing. Romanu Klímovi za poskytnuté materiály a informace k danému tématu a další, kteří byli velmi vstřícní a ochotní při poskytování informací a svého času.

Přeshraniční spolupráce jako faktor rozvoje Česko-Polského pohraničí

Souhrn

Předmětem diplomové práce jsou možnosti přeshraniční spolupráce na území euroregionů Česko-Polského pohraničí. Příhraniční oblasti obecně mají znevýhodněnou pozici která je dána jak geografickým tak administrativním členěním. V souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie nabývají euroregiony na významu svým výjimečným postavením v rámci přeshraniční spolupráce na regionální úrovni.

První část je teoretickým úvodem do dané problematiky, je zde popsán historický vývoj přeshraniční spolupráce a důvody vzniku spolupráce regionů napříč státními hranicemi v Evropě.

Druhá část je praktická a zabývá se analýzou skutečně realizovaných projektů přeshraniční spolupráce, následně pak posouzením a hodnocením jejich přínosu jako přínosu pro rozvoj euroregionu.

Praktická část je realizována zejména na základě analýzy odborné literatury a dokumentů a použití polo-standardizovaných rozhovorů s hlavními aktéry uvedených projektů.

Klíčová slova: Euroregion, region, regionální politika, regionální rozvoj, Evropský fond regionálního rozvoje, Euroregion Glacensis, strukturální fondy

Cross-border cooperation as a factor of Development of Czech-Poland Borderland

Summary

The subject of the diploma thesis is the possibilities of the cross-border cooperation situated in micro-regions of the Czech-Polish border. Generally, the border areas are locally disadvantaged and determined by both geographical and administrative structure. In a relation of joining the Czech Republic the European Union, the euro-regions has gained the importance of their unique position with the cross.border cooperation on the regional level.

The first part of the thesis is focused on the theoretical introduction in this issue. It covers the description of the historical development of the cooperation and the reason for the establishment of the region cooperation across the state borders in Europe.

The second part is practical and it deals with an analysis of the real implemented project of the cross-border cooperation in Euro-region Glacensis. Subsequently, it concerns the review and the evaluation of their contribution to the development of the euro-region.

The practical part is particularly based on the analysis of the scientific literature, documants as well as on the semi-structured interviews with the main participants of the presented projects.

Keywords: Euroregion, region, regional policy, regional development, European Regional Development Fund, the Euroregion Glacensis, Structural Funds

Obsah

1 Úvod	11
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce.....	13
2.2 Metodika.....	13
3 Regionální politika	14
3.1 Kohézní politika	14
3.2 Fondy Evropské unie.....	15
3.3 Strukturální a investiční fondy	15
Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR/ERDF).....	15
3.3.1 Evropský sociální fond (ESF).....	16
3.3.2 Fond soudržnosti (FS).....	16
3.3.3 Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD)	16
3.3.4 Evropský námořní a rybářský fond (EMFF).....	16
4 Programové období 2000—2006	17
4.1 Cíle pro programové období 2000 - 2006	17
4.1.1 Cíl 1 – Podpora rozvoje zaostávajících regionů.....	17
4.1.2 Cíl 2 – Podpora oblastí potýkajících se s restrukturalizací	17
4.1.3 Cíl 3 – Podpora politiky zaměstnanosti a vzdělávání	18
5 Programové období 2007-2013	19
5.1 Cíle pro programové období 2007-2013	19
5.1.1 Cíl Konvergence.....	19
5.1.2 Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost	19
5.1.3 Cíl Evropská územní spolupráce.....	19
6 Programové období 2014-2020	21
6.1 Programy pro programové období 2014 – 2020.....	21
6.1.1 Národní operační programy	21
6.1.2 Programy přeshraniční spolupráce.....	22
6.1.3 Programy nadnárodní a meziregionální spolupráce.....	22
7 Přeshraniční spolupráce	23
7.1 Přeshraniční spolupráce v Evropě	23
7.2 Cíle přeshraniční spolupráce	24
7.3 Přeshraniční spolupráce v České republice	26
7.4 Programy přeshraniční spolupráce	26

7.4.1	INTERREG	26
7.4.2	PHARE CBC	27
8	Euroregiony	28
8.1	Definice euroregionu	28
8.2	Euroregiony v České republice	29
9	Charakteristika Česko-polského pohraničí	31
9.1	Česko-polské euroregiony	32
9.1.1	Euroregion Praděd – Pradziad	32
9.1.2	Euroregion Silesia – Silesia	33
9.1.3	Euroregion Těšínské Slezsko – Slask Cieszynski	33
9.1.4	Euroregion Beskydy – Beskidy – Beskydy	33
9.1.5	Euroregion Glacensis	33
9.1.6	Euroregion Nisa – Nysa	34
10	Projekty realizované na Česko-polské hranici.....	35
	Implementační struktura Programu	37
10.1	Posilování dostupnosti, ochrana životního prostředí a prevence rizik	38
10.1.1	Posilování dostupnosti	38
10.1.2	Ochrana životního prostředí.....	40
10.1.3	Prevence rizik.....	43
10.2	Podpora rozvoje podnikatelského prostředí a cestovního ruchu	46
10.2.1	Rozvoj podnikatelského prostředí	46
10.2.2	Podpora rozvoje cestovního ruchu	47
10.2.3	Podpora spolupráce v oblasti vzdělávání	50
10.3	Podpora spolupráce místních společenství.....	51
10.3.1	Územní spolupráce veřejných institucí	51
10.3.2	Podpora společenských, kulturních a volnočasových aktivit.....	53
10.3.3	Fond mikroprojektů.....	54
11	Závěr	57
12	Seznam použitých zdrojů.....	59
13	Seznam příloh	61

Seznam obrázků

Obrázek 1. Rozdělení prostředků mezi strukturální fondy, fond soudržnosti a Iniciativy Společenství v České republice v období 2004 - 2006

Obrázek 2. Rozdělení prostředků fondů EU mezi cíle regionální politiky v období 2007 - 2013

Obrázek 3. Alokace ESI fondů mezi programy v období 2014 – 2020

Obrázek 4. Euroregiony v České republice

Obrázek 5. Operační program přeshraniční spolupráce ČR – PL v období 2007 - 2013

Obrázek 6. Podíl na prioritní osy a oblasti a počty podpořených projektů

Obrázek 7. Vymezení dotačního území

Obrázek 8. Komunikace Prudnik - Rýlovka

Obrázek 9. Zlepšení stavu životního prostředí v obcích

Obrázek 10. Barevné rozlišení pytlů na odpad

Obrázek 11. Přehlídka hasičů v Gmina Nowa Ruda

Obrázek 12. Projekt Čarodějnická cyklotrasa po česko-polském příhraničí

Obrázek 13. Projekt – Poznej svého souseda

Seznam tabulek

Tabulka 1. Doporučený počet obyvatel pro stanovení NUTS

Tabulka 2. Členění území České republiky

Tabulka 3. Investiční strategie programu

1 Úvod

Ještě na počátku 90.let minulého století byly pojmy „euroregion“ a „přeshraniční spolupráce“ pro většinu Čechů, Poláků, Maďarů a dalších obyvatel zemí střední a východní Evropy pojmy neznámé, bezobsažné, nezajímavé. Neprodyšně uzavřené státní hranice těchto zemí neumožňovaly téměř žádné přeshraniční kontakty, lidé neznali místa a sousedy na druhé straně. Hranice vzniklé v průběhu posledních třech stoletích a ještě zesílené po druhé světové válce tak postavily neprůchodné bariéry mezi regiony, které historicky patřily k sobě, a vtiskly jim postavení periferních, pro život ne příliš atraktivních oblastí. Touha obyvatel příhraničí po životě stejně kvalitním jako ve vnitrozemí vedla po roce 1989 obce a města k hledání nových možností přeshraniční spolupráce a společenského řešení specifických problémů hraničních regionů. Po vzoru západní Evropy začala vznikat regionální sdružení, která navazovala spolupráci s obdobnými sdruženími na druhé straně hranice. Tak i ve střední a východní Evropě začaly vznikat první „euroregiony“, které jako mosty spojily sousední země a staly se hnací silou přeshraniční spolupráce.

Nejinak tomu i na historickém území Slezska rozprostírajícím se v severozápadní části dnešní České republiky a jihozápadní části Polska. Města a obce této oblasti byly k vzájemné spolupráci předurčeny společným historickým vývojem. K rozdělení tohoto jednolitého území státní hranicí došlo až v roce 1742, kdy Marie Terezie ve válce s pruským králem Bedřichem II. prohrála část Slezska. Větší část Slezska se stala součástí Pruska, na území koruny české pod vládou rakouských Habsburků zůstala pouze menší část. Ani výsledek 2. světové války toto rozdělené území nespojil – Horní Slezsko se stalo součástí Polska a české Slezsko součástí Československa. Rozvoji kontaktů obyvatel na obou stranách nepřálo ani příslušenství obou zemí k tzv. socialistickému táboru. Skutečná česko-polská spolupráce na tomto území se tak mohla rozvíjet až po roce 1989 v souvislosti s demokratickými změnami v obou zemích. Nejprve měla charakter individuálního charakteru a v roce 1998 vyvrcholila ustanovením euroregionu.

Přestože první euroregiony v západní Evropě vznikaly již na konci 50.let minulého století, ještě před dvaceti lety byl v naší zemi pojem „euroregion“ pojmem zcela neznámým, v celé současné době je celé příhraniční území České republiky pokryto 13 euroregiony, v celé Evropě jich je pak více než 180.

Programy Evropské unie zaměřené na přeshraniční spolupráci jsou systémovým nástrojem určeným k zajištění vyváženého a udržitelného rozvoje evropských příhraničních oblastí. Tato podpora byla zahájena v roce 1990 v podobě samostatné iniciativy s názvem INTERREG, určené pro členské země EU. Na ni od roku 1994 navázala iniciativa označená jako s nečlenskými zeměmi EU. V těchto zemích byla tato podpora realizována v podobě programu Phare CBC (Cross-Border Cooperation – přeshraniční spolupráce).

Mezi prvními příhraničními regiony České republiky, které mohly využívat finanční podpory ze strany Evropské unie, byly oblasti česko-německého a česko-rakouského příhraničí. Systematická finanční podpora rozvoje česko-polského příhraničí a přeshraniční spolupráce v této oblasti v podobě programu Phare CBC Česká republika – Polsko byla zahájena až o několik let později, v roce 1999.

V souvislosti s velkým rozšířením Evropské unie v letech 2004 a 2007 se jedním ze tří základních cílů evropské politiky soudržnosti pro období 2007 – 2013 stal cíl nazvaný Evropská územní spolupráce. Stejně jako předchozí iniciativa INTERREG III i tento cíl byl zaměřen třemi směry: na přeshraniční, nadnárodní a mezinárodní spolupráci, přičemž nejvýznamnější byl právě podíl přeshraniční spolupráce.

V novém období 2014 – 2020 bude přeshraniční spolupráce opět nejvýznamnější složkou evropské územní spolupráce – Cíle 2 regionální politiky EU. Příprava nového programu česko-polské přeshraniční spolupráce byla zahájena již v průběhu 1. čtvrtletí 2012.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce „Přeshraniční spolupráce jako faktor Česko-Polského pohraničí“, je analyzovat a zhodnotit vliv přeshraniční spolupráce na jeho rozvoj a rozbor příhraničních projektů v programu Přeshraniční spolupráce ČR-PR 2014 – 2020, která je zaměřena na témata, jako jsou :bezpečnost, využití potenciálu česko-polského příhraničí v oblasti přírodního a kulturního dědictví, dopravní dostupnost regionu, vzdělávání a spolupráce vládních a nevládních institucí, dále pak zhodnocení vybraných uskutečněných projektů. Přeshraniční spolupráce bude v první řadě zmapována z hlediska jejího vzniku a historického vývoje v Evropě, jako důležité součásti regionální politiky Evropské unie.

2.2 Metodika

V teoretické části bude vysvětlena historie přeshraniční spolupráce, vznik regionů, euroregionů, vymezení pojmů jako jsou hranice, hraniční efekt, přeshraniční spolupráce a euroregion, včetně popisu jejich vzniku a vývoje v České republice. Neméně důležité je uvedení podrobné specifikace projektů Královéhradeckého kraje, včetně jeho popisu, důvodu založení a jeho geografického a dalšího vymezení.

Literární rešerše je zaměřena na popis programů Evropské unie v rámci přeshraniční spolupráce, které budou v praktické části zhodnoceny pomocí realizovaných projektů euroregionů česko-polského pohraničí.

V praktická část bude zaměřena na přeshraniční spolupráci v programu „Přeshraniční spolupráce ČR-PR 2014-2020.

Základní technikou použitou při zpracování této diplomové práce bude studium dokumentů a dostupných informačních zdrojů týkajících se rozvoje přeshraniční spolupráce, regionálního rozvoje česko-polského příhraničí. Jedná se především o odborné dokumenty a materiály získané odborem regionálního rozvoje Královéhradeckého kraje, Ministerstva pro místní rozvoj a vybraných euroregionů. Následně budou realizovány polo-standardizované rozhovory s hlavními představiteli euroregionů.

3 Regionální politika

3.1 Kohézní politika

Evropská unie (EU), neznamena pouze společenství národních členských států, znamená také sdružení regionů z členských zemí. Politika hospodářské a sociální soudržnosti (HSS), jak se také nazývá Regionální neboli Kohézní politika, se zabývá rozvojem regionů, jejich soudržnosti a zvyšování konkurenceschopnosti. Tato politika je zaměřena na solidaritu v EU a zabývá se městy i venkovskými oblastmi. Ekonomicky vyspělejší členské státy přispívají na ty slabší, čímž se zlepšuje životní standard všech obyvatel EU. Součástí podpory regionálního rozvoje je například také poskytování státní pomoci po živelných a jiných pohromách.¹

Regionální politika představuje soubor zásahů zacílených podle potřeby dané země, jednotlivých oblastí a předpokládaných vývojových sklonů. Pomocí těchto opatření vede regionální politika k zlepšování ekonomické situace, k lepšímu územnímu rozprostření obyvatelstva v daném státě, a také k rozvoji infrastruktury. Předpokladem úspěchu je přímé vytýčení základních priorit a získání potřebných informací. Hlavním cílem regionální politiky EU je tedy konvergence regionů v rozmezí daného celku a pomoc zaostávajícím regionům především v sociální a hospodářské oblasti. EU k dnešnímu datu zahrnuje 268 regionů z 27 členských států. Regionální politika EU funguje na národní, regionální a místní úrovni.²

Regionální politika v České republice je zahrnuta do státní hospodářské politiky a je provázána i s evropskou regionální politikou. Základním dokumentem regionální politiky v ČR je Strategie regionálního rozvoje z 2000, následovala Strategie regionálního rozvoje na období 2007 – 2013 a v současné době je aktualizovaná Strategie regionálního rozvoje na období 2014 – 2020. Aktéry regionálního rozvoje jsou nejen stát, ale i samotné obce a kraje České republiky. Mezi základní cíle regionální politiky patří rozvoj regionu zaměřený na zvyšování konkurenceschopnosti a vzájemné soudržnosti.

¹ Novák, O. *Euroskop* [online]. 2010 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <<http://www.euroskop.cz/8948/sekce/regionální-politika/>>.

² EUROPE [online]. 2008 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/working2008/work_cs.pdf>

Regiony by měly mít možnost rozvíjet se v závislosti i na svém potenciálu a specifických podmínkách. Nejvýznamnějšími programy jsou Státní podpora regionálního rozvoje pro strukturálně postižené regiony, hospodářsky slabé regiony a regiony s vysokou nezaměstnaností. Forma finanční podpory rozvojových programů může být jak dotace ze státního rozpočtu, úvěru se zvýhodněnou úrokovou sazbou a zvýhodněnou dobou splatnosti, tak i formou návratné finanční výpomoci. Příjemci těchto podpor jsou kraje, sdružení obcí, obce, podnikatelé, nestátní neziskové organizace.

3.2 Fondy Evropské unie

Fondy EU představují hlavní nástroj realizace evropské politiky hospodářské soudržnosti (HSS). Právě jejich prostřednictvím se rozdělují finanční prostředky určené ke snižování ekonomických a sociálních rozdílů mezi členskými státy a jejich regiony.

Finance jsou rozdělovány v rámci tzv. programových (programovacích) období, trvajících vždy 7 let (2000-2006, 2007-2013, 2014-2020). Pro každé z těchto období jsou kromě rozpočtu stanovovány nové cíle a priority, jichž se členské státy snaží dosáhnout.

3.3 Strukturální a investiční fondy

Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR/ERDF)

Zaměřuje se na modernizaci a posilování hospodářství. Podporovány jsou investiční (infrastrukturní) projekty, jako např. výstavba silnic a železnic, odstraňování ekologických zátěží, budování stokových systémů, podpora inovačního potenciálu podnikatelů, rozvoj a obnova sportovních areálů, rekonstrukce kulturních památek, výsadba regenerační zeleně, výstavba či oprava infrastruktury pro poskytování zdravotní péče, zavádění služeb elektronické veřejné správy apod.³

³ <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU> [online]. [cit. 2017-03-20].

3.3.1 Evropský sociální fond (ESF)

ESF podporuje aktivity v oblastech zaměstnanosti a rozvoje lidských zdrojů. ESF podporuje neinvestiční (neinfrastrukturní) projekty, jako např. rekvalifikace nezaměstnaných, speciální programy pro osoby se zdravotním postižením, děti, mládež, etnické menšiny a další znevýhodněné skupiny obyvatel, tvorba inovativních vzdělávacích programů pro zaměstnance, rozvoj institucí služeb zaměstnanosti, rozvoj vzdělávacích programů.

3.3.2 Fond soudržnosti (FS)

Jinak také Kohezní fond, je na rozdíl od strukturálních fondů určen na podporu rozvoje chudších států, nikoli regionů. Podobně jako u ERDF jsou z něj podporovány investiční (infrastrukturní) projekty, avšak jen se zaměřením na dopravní infrastrukturu většího rozsahu (např. transevropské sítě), ochranu životního prostředí a na oblast energetické účinnosti a obnovitelných zdrojů energie.

3.3.3 Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD)

Je finanční nástroj na podporu rozvoje venkova, který spadá do společné zemědělské politiky EU. Prostředky z EAFRD slouží ke zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví, zlepšení životního prostředí a krajiny nebo kvality života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova.

3.3.4 Evropský námořní a rybářský fond (EMFF)

Je to finanční nástroj na podporu rybolovu, který spadá do společné rybářské politiky EU. Fond podporuje projekty vedoucí k vyšší konkurenceschopnosti a ochraně životního prostředí. Financuje aktivity týkající se mořského i vnitrozemského rybolovu (např. odbahňování rybníků), investice na modernizaci zpracovatelského průmyslu, modernizace plavidel, podpory likvidace už nedostačujících plavidel, zlepšování akvakultury.⁴

⁴ <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU> [online]. [cit. 2017-03-20].

4 Programové období 2000—2006

Regionální politika je politikou solidarity. Více než třetina rozpočtu Evropské unie je věnována snížení rozdílů v rozvoji jednotlivých regionů a nerovností v blahobytu občanů. Prostřednictvím této politiky chce Unie přispět k rozvoji zaostávajících regionů, k restrukturalizaci průmyslových oblastí, které se ocitly v obtížné situaci, k ekonomické diverzifikaci venkovských oblastí, kde je zemědělství na ústupu, či k revitalizaci zanedbávaných městských čtvrtí.

Hlavním cílem politiky hospodářské a sociální soudržnosti je vytváření pracovních míst. Stručně řečeno se jedná o posílení hospodářské, sociální a i územní soudržnosti.

4.1 Cíle pro programové období 2000 - 2006

4.1.1 Cíl 1 – Podpora rozvoje zaostávajících regionů

Regiony s HDP pod hranicí 75% průměru EU se mohou těšit podpoře udržitelného rozvoje zejména prostřednictvím investic do výroby. Cíl 1 je dosahován za podpory prostředků ze všech čtyř strukturálních fondů – ERDF, ESF, EAGGF a FIG.

4.1.2 Cíl 2 – Podpora oblastí potýkajících se s restrukturalizací

Všechny oblasti, které nespádají pod Cíl 1 a které dlouhodobě vykazují vysokou míru nezaměstnanosti, kriminality, špatnou úroveň školství nebo životního prostředí. Cíl 2 je naplňován z prostředků ERDF, ESF, FIG.

4.1.3 Cíl 3 – Podpora politiky zaměstnanosti a vzdělávání

Snížení nezaměstnanosti prostřednictvím rekvalifikace, vzdělávání a školení. Jediný fond, který jeho finanční prostředky jsou použity na dosažení Cíle 3 je ESF.⁵

	2004–2006	2004	2005	2006
Fond soudržnosti	945,3	316,9	266,1	362,3
Strukturální fondy	1 584,40	381,5	528,9	674
Cíl 1 (13 krajů)	1 454,30	339	485,5	629,8
Cíl 2 (Praha)	71,3	23,3	23,8	24,2
Cíl 3 (Praha)	58,8	19,2	19,6	20
Iniciativy Společenství	100,8	28,6	32,1	40,1
Interreg	68,7	21	21,4	26,3
Equal	32,1	7,6	10,7	13,8
Strukturální operace celkem	2 630,50	727	827,1	1 076,30

Obr.č.1 Rozdělení prostředků mezi strukturální fondy, fond soudržnosti a Iniciativy Společenství v České republice v období 2004 – 2006

Zdroj: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2004-2006>

⁵ [Http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU](http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU) [online]. [cit. 2017-03-20].

5 Programové období 2007-2013

V programovém období 2007–2013 bylo na politiku soudržnosti ve všech členských státech vyčleněno více než 347 miliard EUR, což je více než třetina evropského rozpočtu pro toto rozpočtové období. Česká republika může z těchto prostředků Evropské unie čerpat více než 26 miliard EUR. Investice členských států v tomto období byly koncentrovány na cíle vyplývající ze strategie Evropské unie na pomoc růstu a zaměstnanosti (tzv. Lisabonské strategie).

5.1 Cíle pro programové období 2007-2013

5.1.1 Cíl Konvergence

Podpora hospodářského a sociálního rozvoje regionů na úrovni NUTS II s hrubým domácím produktem (HDP) na obyvatele nižším než 75% průměru tohoto ukazatele pro celou Evropskou unii. Dále jsou k čerpání z tohoto cíle způsobilé státy, jejichž hrubý národní důchod (HND) na obyvatele je nižší než 90% průměru tohoto ukazatele pro celou Evropskou unii. Tento cíl je financovaný z ERDF, ESF a FS a v České republice pod něj spadají všechny regiony soudržnosti s výjimkou Hl. m. Prahy.

5.1.2 Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost

Podpora regionů na úrovni NUTS II nebo NUTS I, které přesahují limitní ukazatele pro zařazení do cíle Konvergence. Tento cíl je financovaný z ERDF a ESF a v České republice pod něj spadá Hlavní město Praha.

5.1.3 Cíl Evropská územní spolupráce

Podpora přeshraniční spolupráce regionů na úrovni NUTS III nacházejících se podél všech vnitřních a některých vnějších pozemních hranic a všech regionů úrovně NUTS III podél námořních hranic, které jsou od sebe obecně vzdáleny nejvýše 150 kilometrů.⁶

⁶ <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU> [online]. [cit. 2017-03-20].

Dále je podporována meziregionální a nadnárodní spolupráce regionů. **Tento cíl je financovaný z ERDF a v České republice pod něj spadají všechny regiony. akvakultury.**⁷

Cíl	Fondy pro EU27		Fondy pro ČR	
	283 mld. € (cca 7 082,80 mld. Kč)	81,54%	25,88 mld. € (cca 730,00 mld. Kč)	96,98%
Konvergence				
Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost	54,96 mld. € (cca 1 385,40 mld. Kč)	15,95%	419,09 mil. € (cca 11,73 mld. Kč)	1,56%
Evropská územní spolupráce	8,72 mld. € (cca 218,55 mld. Kč)	2,52%	389,05 mil. € (cca 10,97 mld. Kč)	1,46 %
Celkem	347 mld. €	100,00%	26,69 mld. € (cca 752,70 mld. Kč)	100,00 %

Obr.2 Rozdělení prostředků fondů EU mezi cíle regionální politiky v období 2007 – 2013

Zdroj: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programove-obdobi-2007-2013>

⁷ [Http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU](http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU) [online]. [cit. 2017-03-20].

6 Programové období 2014-2020

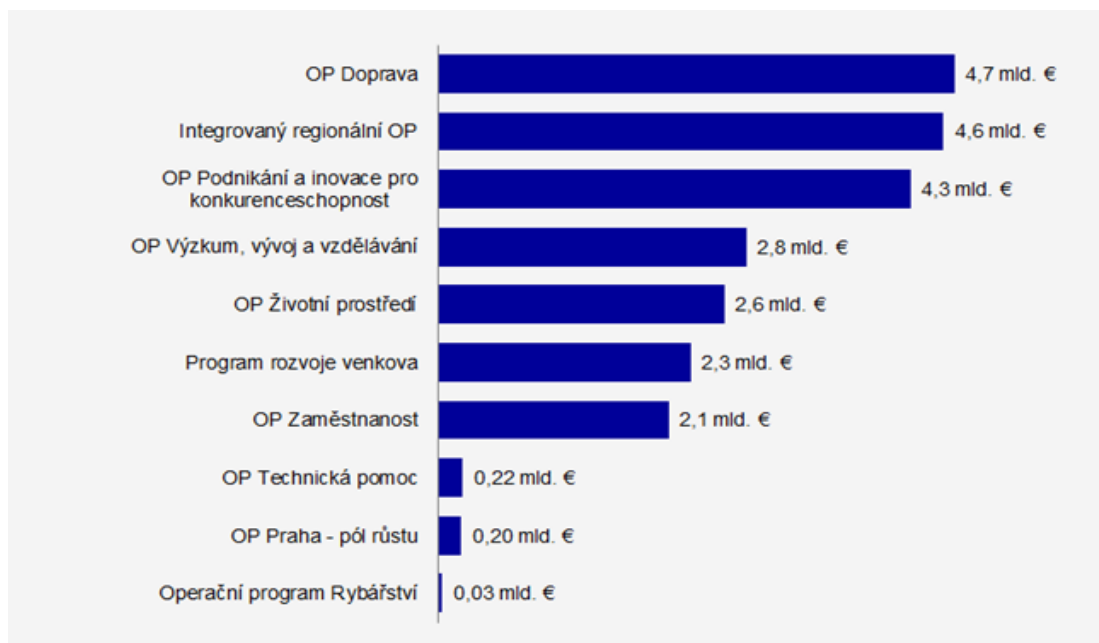
Pro Českou republiku byly vyčleněny prostředky ve výši téměř 24 miliard eur. Fondy Evropské unie zahrnují celou škálu nástrojů finanční pomoci. Slouží především k podpoře hospodářského růstu členských zemí EU a snižování sociálních a ekonomických nerovností mezi státy a regiony (tzv. politika soudržnosti). V programovém období 2014–2020 jsou v České republice nastavena společná pravidla pro pět fondů, které dohromady tvoří Evropské strukturální a investiční fondy (ESI).

6.1 Programy pro programové období 2014 – 2020

6.1.1 Národní operační programy

- Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost
- Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání
- Operační program Zaměstnanost
- Operační program Doprava
- Operační program Životní prostředí
- Integrovaný regionální operační program
- Operační program Praha – pól růstu ČR
- Operační program Technická pomoc
- Operační program Rybářství 2014 – 2020
- Program rozvoje venkova⁸

⁸ [Http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU](http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU) [online]. [cit. 2017-03-20].

Obr.3 Alokace ESI fondů mezi programy v období 2014 2020

Zdroj: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/2014-2020/Operacni-programy>

6.1.2 Programy přeshraniční spolupráce

- Interreg V-A Česká republika – Polsko
- Interreg V-A Slovenská republika – Česká republika
- Interreg V-A Rakousko – Česká republika
- Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko
- Program spolupráce Svobodný stát Sasko – Česká republika

6.1.3 Programy nadnárodní a meziregionální spolupráce

- Program nadnárodní spolupráce Interreg CENTRAL EUROPE
- Program nadnárodní spolupráce Interreg DANUBE
- Program mezinárodní spolupráce Interreg EUROPE
- Program meziregionální spolupráce ESPON 2020
- Program meziregionální spolupráce INTERACT III
- Program URBACT III ESF.⁹

⁹ [Http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU](http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU) [online]. [cit. 2017-03-20].

7 Přeshraniční spolupráce

7.1 Přeshraniční spolupráce v Evropě

Počátky evropských integračních aktivit začaly již brzo po skončení 2. světové války a měly za úkol mj. zklidnit poválečné ovzduší, zmobilizovat ekonomiku válkou zpustošených států a vytvořit relativně soběstačnou entitu, schopnou čelit případným hrozbám v rámci vznikajícího konfliktu mezi východem a západem. Již v roce 1948 vznikla mezi Belgií a Lucemburskem celní unie s názvem Benelux.

Příhraniční potenciál hrál v tomto ohledu velmi důležitou roli. Obyvatelé na obou stranách byly v bezprostředním kontaktu se svými sousedy a mohli každodenně ovlivňovat vztahy přímo na místě. Bariéry hranic navíc znesnadňovaly lidem v těchto oblastech život, což vedlo k integračním snahám a do budoucna k vizi jednotného trhu. Již v 50. letech 20. století začaly vznikat iniciativy na podporu příhraničních regionů mezi některými západoevropskými státy. Vzhledem k tomu, že řešení problémů a plnění stanovených cílů bylo obtížné, když probíhalo odděleně na obou stranách hranice, začala se vytvářet přeshraniční integrační seskupení, která přinesla koncepční a společná řešení.¹⁰

Oproti západoevropským příhraničním strukturám vykazují struktury ve střední a východní Evropě velké odlišnosti. Nejdůležitějším rozdílem je způsob jejich vzniku. Nově vznikající struktury ve střední a východní Evropě se rozvíjely na základě podporujícího působení Evropské unie. Střední a východoevropské příhraniční struktury vznikaly převážně na základě soukromých úkonů a ani mezinárodní smlouva většinou neposilovala jejich právní legitimitu. Nepřítomnost právních předpokladů mělo za následek omezené právní možnosti a tím i stanovení pole působnosti. Na rozdíl od západoevropské přeshraniční struktury, která se snaží regulovat celou stupnici oblastí, ve střední a východní Evropě se orientuje převážně na kulturní a vzdělávací projekty.¹¹

¹⁰ JEŘÁBEK, Milan a kol. *České pohraničí - bariéra nebo prostor zprostředkování*. 1. vydání. Praha: Akademia, 2004. ISBN 80-200-1051-3.

¹¹ DOČKAL, Vít. *Přeshraniční spolupráce na východních hranicích České republiky: Růžový obláček a hrana reality*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3751-2.

7.2 Cíle přeshraniční spolupráce

V roce 1971 vznikla asociace AEER (Asociace evropských příhraničních regionů), převážně ve snaze vytvořit nadnárodní celek a eliminovat tak nevýhody plynoucí z omezení možností a pravomocí jednotlivých států a přeshraničních uskupení. Přesto až v 80. letech získaly státy pro své snahy oporu v zákonech v podobě smluv, jako např. Madridská úmluva, a širší podporu svých vlád. V současné době je členem AEER většina existujících euroregionů.

AEER přijímá v roce 1981 Evropskou chartu hraničních a příhraničních regionů. V preambuli této charty stojí, že: hraniční regiony se stávají stavebními kameny a mosty při procesu evropského sjednocení, hraniční spolupráce pomáhá zmírňovat nevýhody hranic, překonávat okrajovou polohu a zlepšovat životní podmínky obyvatel, jakož i potvrzuje, že subsidiarita a partnerství mezi úrovní evropskou, státní, regionální jsou v přeshraniční spolupráci nepostradatelné.

Zaměření Charty dále přibližuje pár stěžejních myšlenek, jako jsou: překonání historických jizev, odstranění překážek a nerovnováhy v ekonomice, sjednocení evropské politiky prostorového uspořádání, posílené spolupráce a účinnosti evropských institucí, hraniční a přeshraniční regiony, zásada rovnocenného postavení, řešení otázek jednotnou legislativou.¹²

Přeshraniční spolupráce je velmi ovlivňována legislativními podmínkami, jak v jednotlivých členských státech, tak i na mezinárodní úrovni. Základním platným dokumentem je Rámcová smlouva o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo orgány z roku 1980, známá jako Madridská konvence. Postupně k ní přistoupilo více než 30 členských států Evropy. Ratifikována, platná je však jen v 25 státech včetně České republiky a jejích sousedů. Česká republika se připojila v roce 1999.

Přeshraniční spolupráci lze specifikovat jako souhrn všech administrativních, technických, ekonomických, sociálních a kulturních opatření, směřující k upevnění a rozvíjení sousedských vztahů mezi oblastmi po obou stranách hranice, obdobně jako

¹² JEŘÁBEK, Milan a kol. *České pohraničí - bariéra nebo prostor zprostředkování*. 1. vydání. Praha: Akademia, 2004. ISBN 80-200-1051-3.

k uzavření příslušných smluv k řešení problémů, které v těchto regionech existují, resp. mohou vzniknout.

V historii byly hlavní otázkou relativně dílčí, specifické problémy na lokální úrovni. Po zkušenostech se ukázalo, že bylo nutné tento přístup změnit řešení problémů změnit a zaměřit se jak problémy integrovat. Způsob nového nahlížení spočíval v prostorovém plánování a regionální politice. Bylo tedy nevyhnutelné změnit přístup rozhodování z centra jednotlivých zemí na decentralizační přístup a sloučit tak lokální, regionální úroveň a nadnárodní úroveň. Velmi důležité v tomto procesu jsou aktivity v různých formách zaměřené na přeshraniční spolupráci.

Principy, které jsou zásadní pro přeshraniční spolupráci, je možné zařadit do tří skupin. Jedná se o vertikální a horizontální partnerství a o subsidiaritu, která je dána delegováním kompetencí a úkolů na lokální a regionální úrovni a v neposlední řadě také princip přípravy koncepcí a strategií příhraničního rozvoje.¹³

Vymezení pojmu „pohraničí“ není nikde v literatuře jednotné. V minulosti to bylo např. identifikace na základě příplatků za výkon pracovní činnosti v pohraničí za některé profese (učitelé, lékaři). Tato oblast byla někdy specifikována obcemi či jejich skupinami při hranicích, převážně v horských oblastech.

Význam tohoto pojmu je důležitý především pro výzkumy v těchto oblastech, která se opírají o získaná data. Ta by pak měla být objektivně porovnatelná s daty z jiných oblastí a to nejen českých. Proto zde vědecké výzkumy využívají územně statistických jednotek. O českém pohraničí lze mluvit ve smyslu následujících charakteristik. Jedná se o prostor, který je vymezen okresy sousedícími se státní hranicí. Převažuje zde charakter periferních oblastí, ve kterých z velké části došlo k vystěhování německého obyvatelstva po roce 1945, odlišný politický charakter hranic (hranice, které byly součástí „železné opony“, „hranice přátelství“ a nelze opomenout existenci nedávno vzniklé hranice mezi Českou republikou a Slovenskem).¹⁴

¹³ JEŘÁBEK, Milan a kol. *České pohraničí - bariéra nebo prostor zprostředkování*. 1. vydání. Praha: Akademia, 2004. ISBN 80-200-1051-3.

¹⁴ NETOLICKÝ, Václav. *Euroregiony - Úvod do problematiky*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. ISBN 987-80-86754-78-9.

7.3 Přeshraniční spolupráce v České republice

Vliv sousedních států na život obyvatel České republiky je díky poloze státu velmi významný. Nebylo tomu tak ale vždy. Česká republika jako samostatný stát vznikla v roce 1993 rozpadem České a Slovenské Federativní republiky, která vznikla v roce 1990 po pádu železné opony. Před 17. listopadem 1989 byla Československá socialistická republika součástí sovětského bloku východní Evropy s totalitním režimem a byla okupována sovětskými vojsky. Přeshraniční spolupráce se na území našeho státu tedy rozvíjí až po pádu železné opony v posledních dvou desetiletích. Výraznější pokrok nastal 1. 4. 2004, kdy se Evropská unie rozšířila o dalších deset nových členů včetně České republiky. Od tohoto dne Česká republika udělala významný pokrok v integraci s ostatními evropskými státy a postupně se začleňuje do evropského společenství.¹⁵

Jednotlivé pohraniční regiony v České republice se liší svým historickým vývojem a také úrovní rozvoje ve všech oblastech. V některých případech není rozvoj regionu příliš dynamický. Proto se v těchto oblastech vytvořila přeshraniční společenství – euroregiony, které jsou navzájem odlišné v některých aspektech, jako jsou sousedský stát, hustota obyvatel, kulturní tradice, ekonomická a sociální situace, existence průmyslových oblastí a dopravní infrastruktury.¹⁶

Z rozhovoru s Ing. Romanem Klímou vyplynulo, že přeshraniční spolupráce je aktuální i v souvislosti s evropskou migrační krizí, která má na některé příhraniční regiony negativní vliv.

7.4 Programy přeshraniční spolupráce

7.4.1 INTERREG

Silný rozvoj vzájemné přeshraniční spolupráce nastal díky podpoře EU. Ta roku 1989 zřídila iniciativu společenství INTERREG. Cílem této iniciativy bylo „odstranění

¹⁵ SEEBAUER, R. *From Identities in Europe to European Identities*. 1. Brno, 2005. ISBN 80-7315-091-3.

¹⁶ ZICH, F. *Přeshraniční vlivy v Českém pohraničí: (Přeshraniční spolupráce v pohraničí jako evropeizace zdola ?)*. 1. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2007. ISBN 978-80-7044-931-8.

hranic, představujících bariéru vyváženého ekonomického a sociálního rozvoje a integrace na území Evropské unie“.¹⁷

Rozvoj spolupráce byl podporován formou infrastrukturních projektů, společnými akcemi v oblasti ochrany životního prostředí, stimulaci cestovního ruchu atd.¹⁸

Doplňená iniciativy INTERREG měla tři sekce: sekce A – zaměřenou na přeshraniční spolupráci, sekci B – týkající se nadnárodní spolupráce a sekci C – cílenou na posílení meziregionální spolupráce.¹⁹

7.4.2 PHARE CBC

V polovině devadesátých let byla iniciativa INTERREG doplněna programem PHARE CBC, který byl zaměřen na pomoc kandidátským zemím. Neboli „na rozvoj spolupráce příhraničních regionů zemí sousedících s členskými státy Společenství. Cílem bylo pozvednout celkovou socio-ekonomickou úroveň příslušných regionů s ohledem na obchodní, hospodářské, turistické, společenské a kulturní vztahy se sousedícími regiony ze zemí EU. Důraz byl kladen zejména na rozvoj dopravní infrastruktury (silnice vyšší třídy, hraniční přechody), energetiky, telekomunikací, obchodu, technologií, turistického ruchu a zlepšování životního prostředí (čističky odpadních vod apod.)“²⁰ Program PHARE CBC byl integrální součástí programu PHARE.

Program PHARE byl hlavním nástrojem EU, který pomáhal v procesu přípravy kandidátských zemí usilujících o členství ve Společenství. Existovaly tři základní formy podporovaných programů: národní programy, programy přeshraniční spolupráce (CBC) a mezinárodní programy.²¹

¹⁷ CIHELKOVÁ, Eva. *ČR - Rakousko: možnosti a limity vzájemné spolupráce, vědecký projekt z oblasti mezinárodních vztahů pro rok 2003 - 2004* MInistertvo zahraničních věcí ČR. Praha: Nakladatelství Oeconomia, 2004. ISBN 80-245-0827-3.

¹⁸ MATES, Pavel a René WOKOUN. *Malá encyklopedie regionalistiky a veřejné správy*. Praha: Prospektrum spol.s.r.o., 2001. ISBN 80-7175-100-6.

¹⁹ WOKOUN, René, Zdeněk LUKÁŠ a Jana KOUŘILOVÁ. *Výkladový slovník regionální a strukturální politiky Evropské unie*. Praha: IFEC, 2002. ISBN 80-864-12-18-0.

²⁰ WOKOUN, René, Zdeněk LUKÁŠ a Jana KOUŘILOVÁ. *Výkladový slovník regionální a strukturální politiky Evropské unie*. Praha: IFEC, 2002. ISBN 80-864-12-18-0.

²¹ WOKOUN, René, Zdeněk LUKÁŠ a Jana KOUŘILOVÁ. *Výkladový slovník regionální a strukturální politiky Evropské unie*. Praha: IFEC, 2002. ISBN 80-864-12-18-0.

8 Euroregiony

V roce 1971 vznikla na základě již existujících spolupracujících euroregionů asociace evropských hraničních regionů – AEER, která v roce 1980 dala vzniku Evropské rámcové úmluvě o přeshraniční spolupráci mezi územními celky a orgány a Evropské chartě hraničních a příhraničních regionů. V těchto dokumentech byly zakotveny první právní rámec euroregionů a jejich cíle. Již od svého vzniku AEER úzce spolupracuje s Radou Evropy a později i s Evropskou komisí. Asociace reprezentuje již přes 160 hraničních regionů z celé Evropy.²²

8.1 Definice euroregionu

Definice pojmu euroregionu je poměrně složitá na formulaci, neboť jsou příhraniční struktury v Evropě velmi různorodé, jak z hlediska svoji struktury, tak i např. právní formy. Na rozdíl od přirozených územních celků, které jsou dány geograficky, historicky a výrazně méně politicko – administrativně jsou euroregiony spíše koncipovány útvary. Euroregiony můžeme chápat jako „demokraticky organizované instituce“, zaměřené na přeshraniční spolupráci. Jsou základnou pro zpracování strategií, koncepcí projektů a pro organizování a řešení aktivit přesahující státní hranice.²³

Netolický uvádí ve své publikaci tyto znaky organizace euroregionu:

- Sdružení místních a regionálních sdružení na obou stranách hranice, někdy s parlamentním shromážděním
- Přeshraniční spolupráce s trvalým sekretariátem, odborným a správním personálem a s vlastními finančními prostředky
- Dle soukromého práva – založeno na účelových národních svazech nebo nadacích po obou stranách hranice podle příslušného platného veřejného práva

²² DOČKAL, Vít a Martin CHOVANČÍK. *Přeshraniční spolupráce na východních hranicích České republiky: Růžový obláček a hrana reality*. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3751-2.

²³ NETOLICKÝ, Václav. *Euroregiony - Úvod do problematiky*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. ISBN 987-80-86754-78-9.

- Dle veřejného práva – založeno na mezinárodních smlouvách, které upravují členství oblastních institucí²⁴

Euroregiony mají samozřejmě své odpůrce i zastánce, nicméně i zcela zidealizovaná či zatracovaná představa euroregionu a jeho funkcí je užitečná k pochopení, jak daleko by až působnost těchto struktur teoreticky mohla dosahovat. „Ve své ideální podobě je evropský euroregion považován stoupenci supranacionálního paradigmatu za „lokální mikroodraz“ nadnárodní Evropské unie. V tomto ohledu je euroregion, obdobně jako federalizovaná EU, vnímán jako prostředek umožňující erozi konceptu národních států a státních hranic. Euroregion tedy nevystupuje jako nějaká konkrétní přeshraniční struktura, ale jako pojmový znak nové integrační teorie.“²⁵

8.2 Euroregiony v České republice

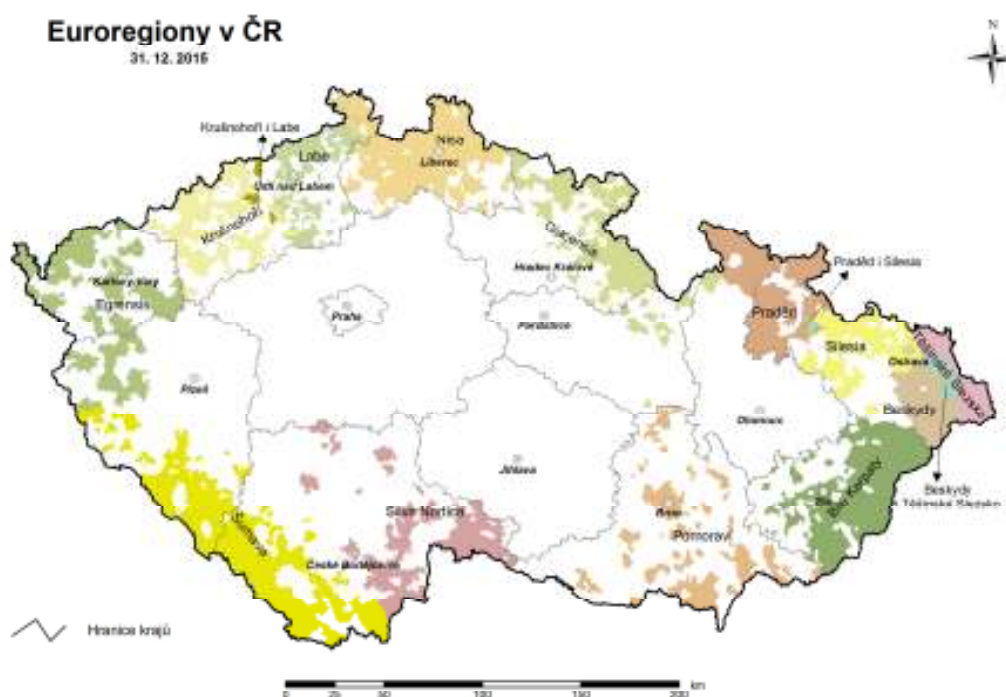
Euroregion v České republice znamená sdružení obcí a mikroregionů ležících nedaleko hranic dvou či více států. Na našem území se v pohraničí nachází třináct euroregionů, které začaly vznikat s pomocí českých obcí a regionů v roce 1991. Jako první vznikl v prosinci 1991 euroregion Nisa-Nysa, spolupracující se Saskem a Polskem. Nejmladší euroregion Silva Nortica byl založen v květnu 2002 a kooperační zemí je Rakousko. Pět euroregionů sousedí s Německem z toho tři se Saskem a dva s Bavorskem. Šest euroregionů sousedí s Polskem, tři s Rakouskem a tři se Slovenskem. Euroregiony patří mezi velmi důležité účastníky přeshraniční spolupráce představující bohatě strukturované celky. Jednotlivé euroregiony v České republice se od sebe více či méně odlišují z hlediska toho, o kterou sousedící zemi se jedná a s tím souvisejí různé úrovně jazykové bariéry (Němčina, polština, Slovenština) a z hlediska dalších historických kulturních a sociálně – ekonomických aspektů.

Euroregiony se skládají s cílem kooperace na regionální úrovni v oblastech podpory hospodářství, ochrany životního prostředí, boje proti nezaměstnanosti a výstavby infrastruktur. Kooperace spočívá ve společném rozvoji euroregionu. Členové shromažďují

²⁴ NETOLICKÝ, Václav. *Euroregiony - Úvod do problematiky*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. ISBN 987-80-86754-78-9.

²⁵ DOČKAL, Vít a Martin CHOVANČÍK. *Přeshraniční spolupráce na východních hranicích České republiky: Růžový obláček a hrana reality*. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3751-2.

vlastní finanční prostředky, nebo se ucházejí díky operačním programům přeshraniční spolupráce o financování projektů z fondů Evropské unie. K podpoře přeshraniční spolupráce slouží, jak již bylo výše zmíněno, operační programy spadající pod Cíl Evropská územní spolupráce. Některé mladší euroregiony v České republice vznikly přímo díky programům přeshraniční spolupráce EU a finančním prostředkům čerpaných pomocí těchto programů. V některých případech je vliv euroregionu vnímán pouze nepatrně a jde spíše o formální celek. Příkladem může být oblast hranic v okolí Aše. Obec se stala členem euroregionu Egrensis, ale dle názoru místního starosty je pro město výrazně významnější kooperace na úrovni sdružení obcí, s charakterem mikroregionu. I další obce potvrzují spíše formálnější charakter euroregionů, takový případ uvádí také obec Velká nad Veličkou, která se stala členem euroregionu Bílé Karpaty. Starosta obce byl členem Rady Euroregionu a podle jeho názoru se jednalo především o „společenskou událost“.²⁶

Obr.4 Euroregiony v České republice

Zdroj: <https://www.czso.cz/csu/xb/euroregiony>

²⁶ ZICH, F. *Přeshraniční vlivy v Českém pohraničí: (Přeshraniční spolupráce v pohraničí jako evropeizace zdola ?)*. 1. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2007. ISBN 978-80-7044-931-8.

9 Charakteristika Česko-polského pohraničí

Česko-polská hranice rozděluje a současně spojuje země s podobnou politickou a sociální strukturou a ekonomickým potenciálem. V posledních letech lze na obou stranách hranice pozorovat rostoucí zájem o prohlubování vzájemných vztahů. Vstup obou zemí do EU v roce 2004 a začlenění do Schengenského prostoru o tři roky později podpořily zintenzivnění vztahů, a to jak mezi lidmi, tak mezi institucemi. Vstup do EU současně zapříčinil, že se změny v příhraniční oblasti zaměřily na vzájemnou integraci v souladu s normami EU. Přeshraniční spolupráce podporuje vyšší identifikaci s pohraničím. Tato spolupráce slouží k budování vzájemných vazeb mezi lidmi na obou stranách hranice, výměně kulturních hodnot a překonávání ekonomických rozdílů. Česko-polská hranice prochází Jizerskými horami, Krkonošemi, dále pokračuje Orlickými horami a Hrubým Jeseníkem až k pohoří Slezských Beskyd. Je dlouhá 796 km, což představuje 22,7 % z celkové délky hranic Polska a 34,2 % z celkové délky hranic České republiky. V obou státech je podobné územní členění:

- Polsko – 16 krajů (vojvodství), 314 okresů a 2478 obcí
- Česká republika – 14 krajů, 76 okresů a Hlavní město Praha a 6253 obcí

Rozdíly mezi oběma zeměmi jsou především ve velikostech územních jednotek. Polská vojvodství jsou v průměru více než třikrát větší než české kraje a polské obce jsou přibližně desetkrát větší než české obce. S ohledem na rozlohu lze za srovnatelné územní jednotky brát pouze okresy.²⁷ Podle čl.7,odst.1 Nařízení Rady (ES) č.1083/2006 ze dne 11.července 2006 o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti a o zrušení nařízení (ES) č.1260/1999 (dále Obecné nařízení) a v souladu s čl.12, odst.2 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č.1080/2006 ze dne 5.července 2006 o Evropském fondu pro regionální rozvoj a o zrušení nařízení (ES) č.1783/1999, upravující podmínky pro evropskou územní spolupráci Cíle 3 Evropské politiky soudržnosti pro nové programové období, je česká část příhraniční oblasti vymezena územím krajů (jednotky NUTS III) Libereckého,

²⁷ <http://www.europraded.cz/index.php?show=OPPS-o-programu>

Královéhradeckého, Pardubického, Olomouckého a Moravskoslezského. Polská část území, podporovaná Programem se skládá ze 4 subregionů úrovně NUTS III: jeleniogórsko-walbryzského, opolského, rybnicko-jastrzebského a bielsko.bialského.

Nová společenská situace přispěla k postupnému otvírání hranic a k nastarování přeshraniční spolupráce, kterou realizují města, obce, neziskové organizace i další subjekty. K pozitivnímu vývoji česko-polské přeshraniční spolupráce výrazně přispěly evropské dotace, jak uvádí v našem rozhovoru Ing. Roman Klíma.

Rozloha celé příhraniční oblasti činí 47 097 km². Z toho česká příhraniční část zaujímá 23 135 km² a podílí se tak na celkové rozloze státu téměř jednou třetinou (29,2 %). Polská část podporovaného území má rozlohu 23 962 km², což je 7,7 % rozlohy celého státu. Česko-polské příhraničí bylo po dlouhá staletí územním a významným kulturním dědictvím, spoluvytvářeným několika etniky. Docházelo zde k častým kulturním, politickým a obchodním kontaktům. Ve 2. polovině 20. století byly kontakty mezi oběma stranami hranice přísně omezeny a v regionu proběhla rozsáhlá migrace obyvatel. Současné byla integrita územní oslabena faktem, že se stal pohraničním územním států Československa a Polska a že přímým mezilidským, institucionálním a obchodním kontaktům mezi oběma stranami hranice bránila politika obou států. Kromě toho se v těchto příhraničních oblastech výrazně odlišovala ekonomicko-sociální struktura. okresy.²⁸

9.1 Česko-polské euroregiony

9.1.1 Euroregion Praděd – Pradziad

Dohodu o vytvoření Euroregionu Praděd podepsali zástupci polského Sdružení pro rozvoj obcí povodí Osoblahy a Turistický svaz země Nyské a sdružení měst a obcí okresů Bruntál a Jeseník v roce 1997. Česká část euroregionu se tedy rozkládá na území Olomouckého (Bruntálsko – 48 obcí) a Moravskoslezského kraje (Jesenicko – 23 obcí).

²⁸ <http://www.europraded.cz/index.php?show=OPPS-o-programu>

9.1.2 Euroregion Silesia – Silesia

Euroregion Silesia je jedním z nejmladších česko-polských euroregionů, byl ustaven v roce 1998. Převážná část euroregionu se nachází na území Slezska. Na celém území euroregionu žije 520 000 obyvatel. V české části se region rozkládá na území Moravskoslezského kraje (okres Nový Jičín – 3 obce a Opava – 50 obcí) a Olomouckého kraje (okres Bruntál – 8 obcí). Správním sídlem Euroregionu Silesia je na české straně město Opava. 32 Cílem euroregionu je řešení společných úkolů a prosazování společných cílů v rámci česko-polské spolupráce a zajištění rovnoměrného rozvoje příhraničního území.

9.1.3 Euroregion Těšínské Slezsko – Slask Cieszynski

Euroregion vznikl dne 22. 4. 1998 podpisem smlouvy mezi Regionálním sdružením pro česko-polskou spolupráci Těšínského Slezska. V české části se region rozkládá na území Moravskoslezského kraje, v okrese Frýdek Místek se zapojilo 25 obcí a v okrese Karviná 16 obcí.

9.1.4 Euroregion Beskydy – Beskidy – Beskydy

Euroregion Beskydy vznikl dne 18. 2. 2000 v Rajczy (Polská republika), pod názvem EUROREGION "Beskydy" mezi sdruženími Regiön Beskydy se sídlem v Žilině (Slovenská republika) a Region Beskidy se sídlem v Bielsku-Biała (Polská republika). Dne 9. 6. 2000 byla ve Frýdku-Místku podepsaná nová Smlouva o slovensko-polsko-české spolupráci pod názvem EUROREGION "Beskydy" se sídlem ve Frýdku-Místku (Česká republika). Na území euroregionu o rozloze 3 900 km² žije v 14 partnerských městech a 119 obcích 780 tis. obyvatel. Administrativními centry a zároveň sídly euroregionu v členských státech jsou Žilina, Bielsko-Biała a Frýdek-Místek. V české části se region rozkládá na území Moravskoslezského kraje; v okrese Frýdek Místek se zapojilo 60 obcí, v okrese Karviná 2 obce a v okrese Nový Jičín 1 obec.

9.1.5 Euroregion Glacensis

Euroregion byl založen podpisem smlouvy o vytvoření česko-polského Euroregionu Glacensis 5. 12. 1996 v Hradci Králové. Sídlu sdružení je v Rychnově nad Kněžnou, kde

také působí sekretariát české části Euroregionu. Sídlem polského sdružení a tím i sekretariátu polské části Euroregionu Glacensis je Kłodzko. Glacensis je největším česko-polským euroregionem s nejdelší společnou hranicí. V České republice se region rozkládá na území Královéhradeckého kraje (okres Hradec Králové – 3 obce, Náchod – 21 obcí, Rychnov nad Kněžnou – 39 obcí, Trutnov 11 obcí), Pardubického kraje (okres Pardubice – 1 obec, Ústí nad Orlicí – 10 obcí, Svitavy – 2 obce), Libereckého kraje – (okres Semily – 1 obec) a Olomouckého kraje (okres Jeseník - 5 obcí). Jeho hlavním úkolem je podpora česko-polské přeshraniční spolupráce a rozvoje příhraničního území, která jsou spjata úzkými geografickými a historicko-politickými vazbami.²⁹

9.1.6 Euroregion Nisa – Nysa

Euroregion Niese – Nisa – Nysa je organizace působící v prostoru Trojzemí, tj. hraniční oblasti mezi Spolkovou republikou Německo, Českou republikou a Polskou republikou, které vzniklo na základě iniciační konference „Dreilandereck“ v Zittau v květnu 1991. Spolupráce spočívá na zásadách rovnoprávnosti, vyjádřených „Evropskou rámcovou úmluvou o spolupráci přesahující hranice mezi územními celky a orgány,“ přijatou Radou Evropy v roce 1980.³⁰

²⁹ Eurostat [online]. [cit. 2016-11-29]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

³⁰ <http://www.euroregion-nisa.cz/index.php?D=245>

Obr.5 Operační program přeshraniční spolupráce ČR – PL 2007-2013

Zdroj: <http://old.cz-pl.eu/oblast-podpory-3-1.html>

10 Projekty realizované na Česko-polské hranici

Operační program přeshraniční spolupráce Česká republika – Polská republika 2007-2013 byl ukončen. Je tedy na místě zhodnotit některé jeho projekty. Hlavním cílem Programu byla podpora rozvoje česko-polského příhraničního území a posilování jeho soudržnosti prostřednictvím přeshraniční spolupráce a jeho obyvatel. Projekty realizované v rámci Programu přispívaly ke zlepšení životních podmínek v příhraničí, k sociální i hospodářské integraci území a k navazování nových kontaktů mezi institucemi a občany. Celkem bylo finančně podpořeno 347 projektů a dalších 3000 projektů bylo realizováno v rámci Fondu mikroprojektů. Velká schopnost příjemců využít příležitostí, které Program nabízel, a dobrá spolupráce všech struktur Programu přispěly k efektivnímu využití téměř 200 mil. eur alokovaných na Program z Evropského fondu pro regionální rozvoj.

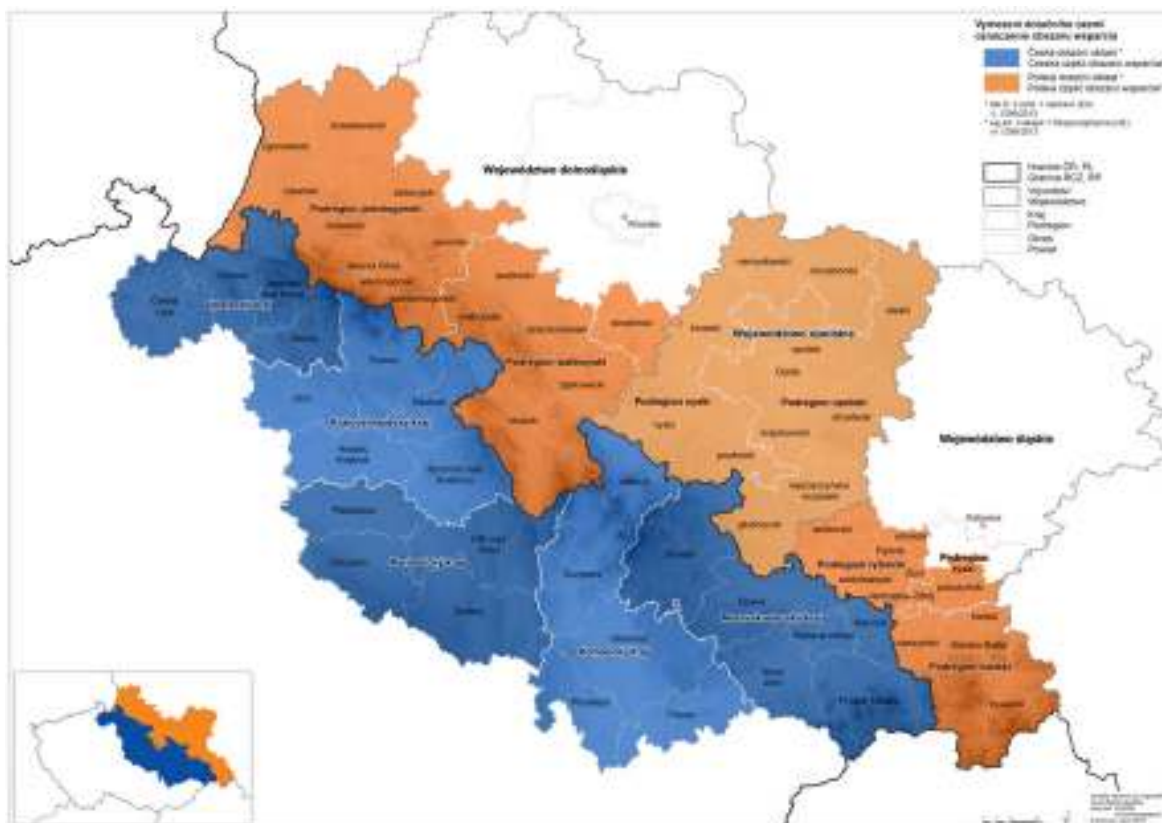
Prioritní osy a oblasti podpory	Alokace z ERDF	Počet podpořených projektů
1. Posilování dostupnosti, ochrana životního prostředí a prevence rizik	82 076 990 EUR	74
1.1 Posilování dopravní dostupnosti	51 547 276 EUR	33
1.2 Ochrana životního prostředí	17 556 747 EUR	21
1.3 Prevence rizik	12 972 967 EUR	20
2 Podpora rozvoje podnikatelského prostředí a cestovního ruchu	74 262 787 EUR	131
2.1 Rozvoj podnikatelského prostředí	5 572 968 EUR	17
2.2 Podpora rozvoje cestovního ruchu	63 911 446 EUR	94
2.3 Podpora spolupráce v oblasti vzdělávání	4 778 373 EUR	20
3 Podpora spolupráce místních společenství	55 559 430 EUR	70
3.1 Územní spolupráce veřejných institucí	3 583 780 EUR	19
3.2 Podpora společenských, kulturních a volnočasových aktivit	8 083 781 EUR	51
3.3 Fond mikroprojektů	43 891 869 EUR	3012
4 Technická pomoc	7 560 137 EUR	72

Obr.6 Podíl na prioritní osy a oblasti a počty podpořených projektů

Zdroj: <http://old.cz-pl.eu/oblast-podpory-3-1.html>

Hlavním cílem Programu byla podpora socio-ekonomického rozvoje území česko-polského příhraničí posilováním je konkurenceschopnosti a soudržnosti a propagací partnerské spolupráce jeho obyvatel. Celkový rozpočet činil 258 187 467 EUR z toho alokace prostředků z Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF) – 219 459 344 EUR. Rozloha podporovaného území Programu zaujímala 47 097 km², z toho česká část území představovala 23 135 km² a polská část 23 962 km² území. Délka společné státní hranice tvoří 796 km. Území na obou stranách hranice bylo tvořeno jednotkami NUTS III. Minimálně jeden partner musel pocházet z druhé strany hranice. Princip Vedoucího partnera se kromě jiného promítal v naplnění minimálně dvou ze čtyř kritérií: společná příprava, společná realizace, společný personál a společné financování.³¹

³¹ SPOLEČNÝ TECHNICKÝ SEKRETARIÁT, REGIONÁLNÍ SUBJEKTY. *Překračujeme hranice*. 1. Olomouc: ASTRON studio CZ, 2015.

Obr.7 Vymezení dotačního území

Zdroj: <http://old.cz-pl.eu/oblast-podpory-3-1.html>

Implementační struktura Programu

Řídícím orgánem Programu bylo Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky a Národním orgánem Ministerstvo infrastruktury a rozvoje Polské republiky. Do implementace Programu byly dále zapojeny Ministerstvo financí České republiky jako platební, certifikační a auditní orgán. Kontrolu zajišťovalo na české straně Centrum pro regionální rozvoj ČR se svými pobočkami a JTS a na polské straně příslušné vojvodské úřady. Regionální subjekty byly zastoupeny příslušnými kraji v České republice a maršálovskými úřady v Polské republice. Důležitý článek v implementační struktuře představoval Monitorovací výbor. Členové výboru byli složeni ze zástupců českých a polských regionálních a místních institucí, státních orgánů a hospodářských a sociálních partnerů.

10.1 Posilování dostupnosti, ochrana životního prostředí a prevence rizik

10.1.1 Posilování dostupnosti

Specifický cíl: Zlepšení stavu infrastruktury a dopravní obslužnosti v česko-polské příhraniční oblasti.

Rámec oblasti podpory byl nastaven velmi široce a navržené aktivity umožnily řešit kromě silniční infrastruktury také železniční, doprovodnou a ICT infrastrukturu a také dopravní obslužnost a rozvoj dopravních a informačních služeb. Mezi předloženými projekty výrazně převažovaly rekonstrukce regionálních a místních komunikací, které jsou využívány k pohybu osob a zboží mezi oběma státy. Došlo tedy k přirozené koncentraci prostředků a výraznému posílení přeshraničního propojení obou států. Vzhledem k mimořádnému zájmu o posilování dostupnosti příhraničí byla alokace prakticky vyčerpána během dvou kol průběžné výzvy. Při celosvětové finanční krizi došlo v ČR a PR jako v celé Evropě v průběhu Programu k hospodářskému útlumu. Nedostatek zakázek spolu s efektivním výběrem dodavatelů vedl k výrazným úsporám při realizaci investičních záměrů. Úspory prostředků tak přispěly nejen k realizaci všech náhradních projektů, ale ke konci programového období k podání dalších žádostí. **Celkem bylo předloženo 64 žádostí, z nichž 53 bylo registrováno a 33 doporučeno k realizaci (z toho 10 jako náhradních projektů).** K nejúspěšnějším projektům jak z hlediska hodnocení žádosti, tak z hlediska realizace a dosažených výsledků, patřila nová či rekonstruovaná silniční propojení obcí ležících na opačných stranách hranice. Mohli bychom uvést hned několik zajímavých projektů, které pomohly nejvýrazněji zvýšit dostupnost příhraničních obcí cestujícím z druhé strany hranice ať už zkrácením doby cestování či zvýšením prostupnosti hranice pro osobní nebo nákladní dopravu, ale dáme za příklad jen dva projekty.³²

³² ING.KLÍMA, Roman. *Operační program přeshraniční spolupráce Česká republika - Polaská republika 2007 - 2013 v Královéhradeckém kraji*. 1. Rychnov nad Kněžnou: Studio eMD, 2015.

- ***Modernizace přístupových komunikací k hraničnímu přechodu Olešnice v Orlických horách – Lewin Klodzki***

Celková částka na realizaci z ERDF: 3 885 388 EUR

Vedoucí partner: Královéhradecký kraj

- ***Navrácení přeshraniční funkce cesty Prudník-Rýlovka na základě Schengenské smlouvy***

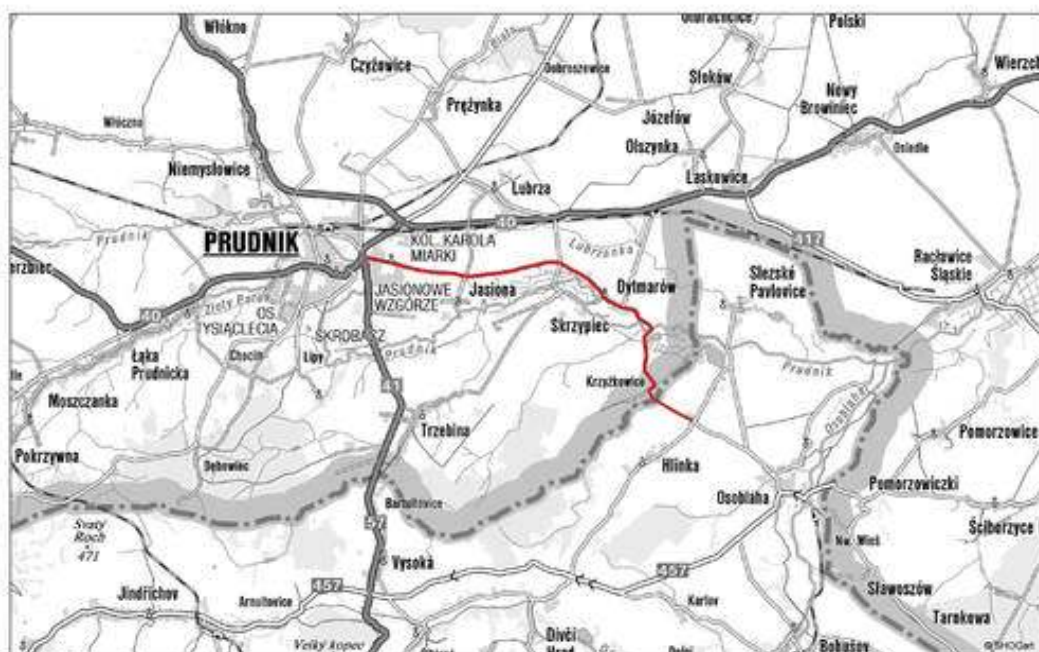
Celková částka na realizaci z ERDF: 2 300 653 EUR

Vedoucí partner: Powiat Prudnicki

Oba tyto projekty byly z pohledu investice docela nákladné. Cílem projektů bylo na jedné straně znovu zprovoznění komunikace, která byla v minulosti významným, hospodářským propojením a která byla zrušena v důsledku politických rozhodnutí obou států, tak straně druhé, kde bylo cílem zvýšení bezpečnosti k hraničnímu přechodu a proto zde bylo nainstalováno osvětlení komunikace. Po dokončení úspěšných projektů došlo k plnému zařazení komunikací do silniční infrastruktury, je možné tyto oblasti plně využívat, což usnadnilo vznik a obnovu vzájemných vazeb a zjednodušilo se dojíždění místních obyvatel do zaměstnání.

Tyto projekty byly velice významné nejen proto, že byla zprovozněná komunikace a zajištění bezpečnosti obyvatel u hraničního přechodu, ale hlavní přínos je, že tuto cestu používají ve veliké většině zaměstnanci blízké automobilky Škoda Kvasiny, kam tito zaměstnanci chodí do zaměstnání.³³

³³ SPOLEČNÝ TECHNICKÝ SEKRETARIÁT, REGIONÁLNÍ SUBJEKTY. *Překračujeme hranice*. 1. Olomouc: ASTRON studio CZ, 2015.

Obr. 8 Komunikace Prudnik - Rýlovka

Zdroj: <http://old.cz-pl.eu/navraceni-preshranicni-funkce-cesty-prudnik-rylovka-na-zaklade-schengenske-smlouvy.html>

10.1.2 Ochrana životního prostředí

Specifický cíl: Zlepšení stavu a kvality životního prostředí v česko-polské příhraniční oblasti.

Realizované projekty se zaměřovaly zejména na dva typy aktivit – oblast vodohospodářství a oblast hospodaření s odpady, a také na aktivity systémového charakteru v rámci spolupráce institucí v oblasti životního prostředí. **V rámci oblasti podpory 1.2 bylo předloženo 50 žádostí, z nich bylo 36 registrováno a 21 doporučeno k financování.** Finanční prostředky byly vyčerpány již po pátém kole průběžné výzvy. Realizace projektů ovlivnila rozvoj a modernizaci infrastruktury pro ochranu životního prostředí a udržení atraktivity příhraniční oblasti díky zachování krajinných hodnot a péči o přírodu. Problematika ochrany životního prostředí je nadále významnou prioritou v celé Evropě, a tím i v česko-polské příhraniční oblasti. Příhraniční území má výjimečné přírodní bohatství, které je důležitou součástí jeho rozvoje perspektivy.

- *Zlepšení stavu životního prostředí v obcích Lewin Klodzki a Olešnice v Orlických horách*

Celková částka na realizaci: 1 069 127 EUR

Vedoucí partner: Gmina Lewin Klodzki

Cílem tohoto projektu bylo zlepšit stav a kvalitu životního prostředí ve svém okolí na území česko-polského pohraničí. Na české straně se část projektu týkala likvidace skládky odpadu v Olešnici v Orlických horách, která musela být rekultivována z důvodu průsaku do řeky Klikawy protékající obcí vedoucího partnera a na polské straně byla vybudována vodovodní a kanalizační síť ve vsi Kociol, v níž zdroj vody pro domácnost zajišťovaly studny.³⁴

³⁴ SPOLEČNÝ TECHNICKÝ SEKRETARIÁT, REGIONÁLNÍ SUBJEKTY. *Překračujeme hranice*. 1. Olomouc: ASTRON studio CZ, 2015.

Obr.9 Zlepšení stavu životního prostředí v obcích Lewin Klodzki.Oleśnice v Orlických horách.

Zdroj:<http://old.cz-pl.eu/zlepseni-stavu-zivotniho-prostredi-v-obcich-lewin-klodzki-a-olesnice-v-orlickych-horach.html>

- ***Třídění komunálních odpadů v evropském městě Kudowa - Náchod***

Celková částka na realizaci: 606 120 EUR

Vedoucí partner: Gmina Kudowa Zdroj

Podstatou tohoto projektu bylo zjistit a vyzkoušet efektivní systém třídění, uložení a svozu tříděného a netříděného odpadu, vytvoření ekonomického a hlavně motivačního systému třídění odpadů pro občany obou měst a pořídit investiční majetek potřebný ke svozu a třídění odpadů. Pytle na svoz odpadu byly vybaveny čárovými kódy, dle kterých bylo zjištěno, kdo nejvíce třídí odpad. Odměnou je nižší poplatek za odpady. V tomto případě

byl podpořen navazující projekt obou partnerů „Třídění komunálních odpadů a bioodpadů v evropském městě Kudowa Zdrój - Náchod, II.etapa“, jehož cílem je další modernizace systémů třídění komunálních odpadů a zejména bioodpadů v obou městech.³⁵

Obr.10 Barevné rozlišení pytlů na odpad

Zdroj: <http://old.cz-pl.eu/oblast-podpory-3-3.html>

10.1.3 Prevence rizik

Specifický cíl : Zlepšení bezpečnosti v česko-polském příhraničí

Zájem žadatelů v rámci této oblasti podpory se soustředoval na jeden typ projektů, a to budování a rozvíjení integrovaného záchranného systému - spolupráci a dovybavení bezpečnostních složek. Kromě toho bylo možné v rámci této oblasti realizovat aktivity týkající se mj. vytvoření a modernizace přeshraniční infrastruktury pro účely monitorování

³⁵ SPOLEČNÝ TECHNICKÝ SEKRETARIÁT, REGIONÁLNÍ SUBJEKTY. *Překračujeme hranice*. 1. Olomouc: ASTRON studio CZ, 2015.

životního prostředí; programů výstavby infrastruktury pro účely protipovodňové ochrany; spolupráce v oblasti zvyšování ekologického povědomí; zpracování vzdělávacích programů; společného výzkumu, koncepcí, plánů v oblasti životního prostředí. **Celkem bylo předloženo 61 žádostí, z nichž bylo 45 registrováno a 20 bylo doporučeno k financování.** Realizované projekty zlepšily bezpečnost v česko-polském příhraničním území a prohloubily spolupráci mezi složkami krizového řízení (hasiči, policii, zdravotnickou záchrannou službou). Alokace oblasti podpory byla vyčerpána již po třetím kole sběru projektů. S ohledem na velký zájem subjektů byly v rámci této oblasti podpory některé projekty schváleny jako náhradní a získávají dotaci v okamžiku vzniku úspor. V česko-polském přehraničním území existuje velké riziko vzniku povodní a živelných pohrom. Tato ohrožení vyžadují řadu společných opatření na obou stranách hranice také v novém programovém období. Projekty uvedené v následující části lze považovat za příklady dobré praxe pro budoucí příjemce.

- *Spolupráce hasičských jednotek v česko-polském příhraničí, modernizace jejich vybavení v vzájemná pomoc při krizových situacích*

Celková částka na realizaci: 3 586 869 EUR

Vedoucí partner: Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska – krajské sdružení hasičů Královéhradeckého kraje

Zvýšení bezpečnosti a zefektivnění vzájemné spolupráce hasičů v česko-polské příhraniční oblasti při požárech, povodních či jiných živelných pohromách a krizových situacích to bylo cílem tohoto projektu. Bylo pořízeno 20 hasičských vozidel, která nahradila stávající, nedostatečnou techniku a především zastaralou techniku. Jednalo se o cisternové automobilové stříkačky vybavené požárním čerpadlem, střední hasičská vozidla a speciální vozidla s vysokozdvížnou plošinou. Uskutečnila se společná školení a cvičení za účelem lepší koordinace při společných zásazích na hranici. Smutné v tomto případě je, že kontrolou bylo zjištěno, že převážná většina nakoupených vozidel doposud nepřekročila

hranici. Bylo uskutečněno rozhodnutí, kde se musela část dotace vrátit. Myslím si, že to bylo zbytečné, protože tento projekt byl velice podporován.³⁶

Obr. 11 Přehlídka hasičského sboru v Gmina Nowa Ruda

Zdroj:<http://old.cz-pl.eu/spoluprace-hasicskych-jednotek-v-cesko-polskem-prihranici-modernizace-jejich-vybaveni-a-vzajemna-pomoc-pri-krizovych-situacich.html>

³⁶ SPOLEČNÝ TECHNICKÝ SEKRETARIÁT, REGIONÁLNÍ SUBJEKTY. *Překračujeme hranice*. 1. Olomouc: ASTRON studio CZ, 2015.

10.2 Podpora rozvoje podnikatelského prostředí a cestovního ruchu

10.2.1 Rozvoj podnikatelského prostředí

Specifický cíl: Zvyšování konkurenceschopnosti podniků v česko-polské příhraniční oblasti

V rámci oblasti podpory 2.1 bylo předloženo celkem 48 žádostí, z nichž 31 bylo registrováno a 17 doporučeno k realizaci. Projekty týkající se rozvoje podnikání se zaměřovaly především na vytvoření společné internetové hospodářské informační platformy, vytvoření sítě poradenských míst hospodářské spolupráce, spolupráci mezi výzkumnými a vědeckými pracovišti a přípravu společných česko-polských odborných časopisů. Výsledkem spolupráce vyvíjené v rámci projektů v oblasti podnikání je posílení přeshraničních hospodářských kontaktů podnikatelů v česko-polské příhraniční oblasti. Kromě toho byly v rámci této oblasti podpory realizovány aktivity zaměřené na posilování konkurenceschopnosti MSP, přispívající k rozvoji informačních a komunikačních technologií a doprovodných služeb v rámci podpory vstupu nových podnikatelských subjektů na sousední trh; spolupráci hospodářských komor, svazů zaměstnavatelů; spolupráci v oblasti poradenství při zakládání podniků a poskytování průběžných poradenských služeb pro stávající podniky, také v oblasti marketingu a propagace; podporu přeshraniční obchodní výměny; společnou propagaci a posilování inovačního potenciálu. Podporu mohly získat i projekty týkající se propagace a rozvoje spolupráce mezi subjekty trhu práce a projekty zaměřené na vyrovnávání šancí na trhu práce.

- ***Probiotika: společný výzkum, vzdělávání a osvěta***

Celková částka na realizaci: 742 292 EUR

Vedoucí partner: Mikrobiologický ústav AV ČR, v.v.i.

Hlavním cílem projektu bylo založení spolupráce pracovišť laboratoře mikrobiologického ústavu Akademie věd ČR, v.v.i. v Novém hrádku a Ústavu imunologie a experimentálními terapie Polské akademie věd ve Wroclawi. Obě tyto instituce se zabývají studiem vlivu

probatik na vývoj zánětlivých onemocnění. Ve fázích udržitelnosti projektu probíhalo společné studium vybraných probatických bakterií na vývoj chorob, jejichž vznik je spojován právě s negativními změnami ve složení střevní mikroflóry – ulcerózní kolitidy, alergií a aterosklerózy. Společný výzkum přispívá k pochopení mechanismu vzniku chorob a vývoj nových terapeutických přístupů. Lze očekávat pozitivní vliv výsledků těchto studií na zlepšení zdraví v podporovaném regionu. Součástí projektu byl nákup průtokového citometru. Tento unikátní vědecký přístroj umožňuje třídit jednotlivé buňky na základě jejich znaků do oddělených zkumavek a to nesmírnou rychlostí (asi 30 tisíc buněk za sekundu). Přístroj je využíván českým i polským partnerem.³⁷

10.2.2 Podpora rozvoje cestovního ruchu

Specifický cíl: Rozšíření nabídky cestovního ruchu v česko-polské příhraniční oblasti

Významná většina přeshraničních aktivit se týkala zkvalitnění infrastruktury cestovního ruchu, např. turistických a lyžařských tras a také cyklostezek. Kromě toho byl v rámci této oblasti podpory možný široký okruh aktivit, které bylo možné realizovat ve spolupráci české a polské strany. Dotaci získaly především projekty související s ochranou a obnovou přírodního bohatství a památek, mimo jiné kulturních objektů, opevnění, sakrálních staveb a dalších významných součástí kulturní krajiny. Podporovány byly projekty týkající se infrastruktury související mj. s rozvojem turistických stezek a tras, cyklistických stezek a tras, jezdeckých stezek, doprovodné infrastruktury a další rekreační, vzdělávací a informační vybavenosti. Dále byly realizovány i aktivity související s propagací přírodních zdrojů a kulturního dědictví regionu a novými produkty cestovního ruchu na území česko-polského příhraničí. V rámci této oblasti podpory bylo možné také zpracovávat analýzy, zprávy, studie, strategie a programy týkající se cestovního ruchu. Existující bohatství česko-polské příhraniční oblasti poukazuje na atraktivitu tohoto území a umožňuje jeho efektivní využívání v oblasti spojené s cestovním ruchem a rekreací. Podpora cestovního ruchu se těšila největšímu zájmu v rámci celého Programu, a proto se členové Monitorovacího výboru se souhlasem Evropské komise rozhodli realokovat

³⁷ ING.KLÍMA, Roman. *Operační program přeshraniční spolupráce Česká republika - Polaská republika 2007 - 2013 v Královéhradeckém kraji*. 1. Rychnov nad Kněžnou: Studio eMD, 2015.

prostředky z jiné prioritní osy do této oblasti podpory. **V rámci oblasti podpory 2.2 bylo předloženo celkem 208 žádostí, z nichž 148 bylo registrováno a 95 doporučeno k realizaci.** Níže jsou uvedeny příklady projektů s dobrou praxí, které svými aktivitami podporovaly rozvoj cestovního ruchu.³⁸

- ***Čarodějnickou cyklotrasu po česko-polském příhraničí***

Celková částka na realizaci: 400 954 EUR

Vedoucí partner: Město Šumperk

V projektu „Čarodějnickou cyklotrasou po česko-polském příhraničí“ využili partneři, Okres Nysa a město Šumperk a Jeseníky - Sdružení cestovního ruchu, skutečné události z dějin Niského knížectví v 17. století, které se týkaly čarodějnických procesů a vytvořily z nich turistickou atrakci. V rámci projektu byla vytyčena a označena čarodějnická cyklotrasa, jež byla následně vybavena 10-ti informačními tabulemi. Při jízdě po cyklotrase lze shlédnout dvě expozice k dějinám čarodějnických procesů. První vznikla v Nise, druhou, stejně atraktivní, si mohou turisté prohlédnout v Šumperku, v místnostech historického Geschaderova domu adaptovaných pro tento účel. Všechna místa spojená s dějinami čarodějnických procesů a turistické atrakce na čarodějnické cyklotrase jsou popsána v průvodci s mapou „Čarodějnickou cyklotrasou po česko-polském příhraničí“. Kromě toho byl uspořádán cyklus muzejních přednášek o dějinách čarodějnických procesů v česko-polském příhraničí. **Využití „čarodějnické“ tematiky přineslo čarodějnické stezce v tomto projektu CERTIFIKÁT OROT 2010 za nejlepší turistický produkt v kategorii „trasa“. Projekt je rovněž nominován na cenu v soutěži Polska Pięknieje - 7 Cudów Funduszy Europejskich (Krásnější Polsko – 7 divů evropských fondů).** Cyklotrasa s čarodějnickou tematikou je vedena po nejzajímavějších místech

³⁸ SPOLEČNÝ TECHNICKÝ SEKRETARIÁT, REGIONÁLNÍ SUBJEKTY. *Překračujeme hranice*. 1. Olomouc: ASTRON studio CZ, 2015.

čarodějnických procesů začíná v České republice v Mohelnici, dále vede přes Šumperk, Jeseník a končí ve Zlatých Horách. Trasa pak pokračuje na polské straně do Głucholaz, Nisy, Otmuchowa a Paczkowa. Všechna zmíněná místa pojí bouřlivé dějiny spojené s čarodějnickými procesy.³⁹Tuto čarodějnickou cyklotrasu mohu jen doporučit. Je to skvělý tip na rodinný výlet.

Obr.12 Projekt Čarodějnická cyklotrasa po česko-polském příhraničí

Zdroj: <http://old.cz-pl.eu/carodejnickou-cyklotrasou-po-cesko-polskem-prihranici.html>

³⁹ SPOLEČNÝ TECHNICKÝ SEKRETARIÁT, REGIONÁLNÍ SUBJEKTY. *Překračujeme hranice*. 1. Olomouc: ASTRON studio CZ, 2015.

10.2.3 Podpora spolupráce v oblasti vzdělávání

Specifický cíl: Zvyšování znalostí a dovedností obyvatel v česko-polské příhraniční oblasti

V rámci oblasti podpory 2.3 bylo předloženo celkem 51 žádostí, z nichž bylo 30 registrováno a 20 doporučeno k realizaci. K nejlépe hodnoceným projektům v této oblasti podpory patřily ty realizované univerzitami a vysokými školami, kde měla většina aktivit neinvestiční charakter (zejména při hodnocení přeshraniční spolupráce a dopadu). Projekty spočívaly ve spolupráci českých a polských pedagogických pracovníků a uskutečňování společného výzkumu, vědeckých stáží a seminářů. V rámci této oblasti podpory mohly dotaci získat projekty zaměřené na propagaci a rozvoj spolupráce, zejména mezi institucemi trhu práce a vzdělávacími institucemi, jejichž cílem je podpora osob, které se vracejí na trh práce, a také předcházení sociálnímu vyloučení. Podporované byly projekty v oblasti přípravy na zaměstnání a realizace celoživotního vzdělávání, zvyšování jazykové vybavenosti, odborných kvalifikací a podporující rozvoj informační společnosti. Společné vzdělávací projekty přispívají ke snižování jazykových a kulturních bariér v česko-polském příhraničí a tvoření společného trhu práce odpovídajícího požadavkům tohoto území, což přináší v kontextu negativního demografického vývoje, kdy mladí lidé hledají zaměstnání mimo podporované území, mnohem lepší a větší možnosti, aby v této příhraniční oblasti zůstali.

- ***Společné vzdělávání pracovníků Správy KRNAP a KNP***

Celková částka na realizaci: 208 330 EUR

Vedoucí partner: Správa krkonošského národního parku Vrchlabí

Tato realizace projektu vyplynula z neustálé potřeby zvyšování kvalifikace a odbornosti pracovníků Správy KRNAP a KNP. Nutnost společných postupů při péči o Krkonoše vede oba partnery ke společné péči o odbornou přípravu, kvalifikaci a rozvoj zaměstnanců. Oba parky jsou brány jako celek a komunikace v terénu díky návštěvníkům z Polska a z ČR na obou stranách stoupá, rovněž mezi samotnými subjekty národních parků je velmi častá.

Zvyšování jazykových znalostí a jazykové propojení české a polské strany Krkonoš je tedy významným prvkem projektu.⁴⁰

10.3 Podpora spolupráce místních společenství

10.3.1 Územní spolupráce veřejných institucí

Specifický cíl: Posilování příhraničních vazeb institucí poskytujících veřejné služby

V rámci oblasti podpory 3.1 bylo předloženo celkem 41 žádostí, z nichž 31 bylo registrováno a 19 doporučeno k realizaci. V rámci oblasti podpory vznikly sítě spolupráce územních samospráv a jimi zřizovaných organizací poskytujících veřejné služby a dalších veřejných institucí, a to v oblasti výměny informací, zkušeností, a také formou zpracovávání rámcových podkladů, programových dokumentů pro rozvíjení této spolupráce. Podporu mohly získat i projekty zaměřené na přeshraniční spolupráci škol, zejména vysokých škol, veřejných vzdělávacích institucí a mládežnických organizací. Projekty se také týkaly rozvíjení aktivit realizovaných sdělovacími prostředky, které poskytují veřejné služby v příhraniční oblasti. V česko-polském příhraničním území existuje velmi velký potenciál v oblasti institucionální přeshraniční spolupráce, díky čemuž vznikají vyspělá partnerství, zejména na úrovni samospráv. Dodatečným prvkem pro podporu územní spolupráce je možnost využití v rámci Evropské unie nového evropského nástroje – evropského seskupení pro územní spolupráci, které se může stát velice významným subjektem v rámci aktivit vyvíjených v česko-polském příhraničí. Rovněž příklady takové spolupráce jsou jako dobrá praxe v rámci realizovaných projektů uvedeny níže.

- *Poznej svého souseda*

Celková částka na realizaci: 158 634 EUR

Vedoucí partner: Statutární město Hradec Králové

⁴⁰ ING.KLÍMA, Roman. *Operační program přeshraniční spolupráce Česká republika - Polaská republika 2007 - 2013 v Královéhradeckém kraji*. 1. Rychnov nad Kněžnou: Studio eMD, 2015.

Statutární město Hradec Králové realizovalo spolu s partnerským městem Walbrzych od dubna 2009 do února 2010 projekt „Poznej svého souseda“. Díky přidělené dotaci se uskutečnila tisková konference, setkání učitelů zúčastněných škol, 12 výměnných pobytů dětí za 6 hradeckých škol do polského partnerského města Walbrzych, naopak žáci z 6 walbrzyských zavítali do Hradce Králové. Poznávání partnerského města bylo určeno jedenáctiletým až patnáctiletým žákům. Každého zájezdu se v doprovodu pedagogů a realizačních pracovníků zúčastnilo 35 českých a 35 polských žáků. Na výjezdech se tedy vystříдалo více než 900 osob ze 12 zapojených škol. Součástí společných aktivit byla přímá účast žáků ve výuce, společné volnočasové aktivity zahrnující soutěže v oblasti ekologie, matematiky, sportu, hudební a dramatické výchovy, návštěva aquacentra, diskotéka, společné prohlídky měst, turistických a kulturních zajímavostí obou regionů. Na základě dobrých zkušeností z tohoto projektu byla schválena následná realizace navazujícího projektu „Poznávání nezná hranic“.⁴¹

Obr.13 Projekt – Poznej svého souseda

Zdroj: <http://old.cz-pl.eu/oblast-podpory-3-1.html>

⁴¹ ING.KLÍMA, Roman. *Operační program přeshraniční spolupráce Česká republika - Polaská republika 2007 - 2013 v Královéhradeckém kraji*. 1. Rychnov nad Kněžnou: Studio eMD, 2015.

10.3.2 Podpora společenských, kulturních a volnočasových aktivit

Specifický cíl: Posilování příhraničních vazeb obyvatelstva

Široký rozsah oblasti podpory 3.2 a navrhované aktivity umožnily realizaci společných projektů kulturního charakteru, zaměřených na aktivity místních společností v oblasti rozvoje společenského dění, kultury a volnočasových aktivit na obou stranách hranice. Největší počet projektů se týkal pořádání výstav, oboustranných setkání a výměny dětí, mládeže a seniorů, organizace sportovních akcí, propagace a udržování společných tradic příhraničních oblastí. Kromě toho byly tyto projekty zaměřené přímo na občany, kteří mohli sdílet své zkušenosti, překonávat jazykové bariéry a stereotypy. V rámci oblasti podpory 3.2 byla podporována i nezbytná infrastruktura, která umožňuje rozvíjení spolupráce příhraničních místních komunit a příprava naučných stezek. Takto orientované projekty se těšily velkému zájmu žadatelů. **V rámci oblasti podpory 3.2 bylo předloženo 110 žádostí, z nichž bylo 70 registrováno a 51 doporučeno k financování.**

- *„U NÁS – spolupráce knihoven měst Hronov a Kudowa Zdrój*

Celková částka na realizaci: 374 814 EUR

Vedoucí partner: Miejska Biblioteka Publiczna w Kudowie Zdroju

V dubnu 1996 se hronovští knihovníci poprvé setkali s knihovníky z blízké kudy Zdrój v sousedním Polsku. Řízení a postavení knihoven je obou států trochu odlišné, ale základní poslání je stejné. Děti obou států se utkaly v soutěžích o historii, současnosti i znalostech o EU, přičemž své představy o dávném, dnešním i budoucím světě zobrazily ve výtvarných i literárních pracích. V průběhu let všichni aktivní i pasivní účastníci aktivit poznávali tradice i místní zvyky a vzájemná komunikace se stále zlepšovala. To vedlo postupnému odbourávání jazykových bariér. Vstup do EU otevřel další možnost k získání finančních prostředků. Obě města podala v březnu 2008 žádost o grant na rekonstrukci knihoven. Zároveň se připravovala projektová dokumentace rekonstrukce budovy, návrh na vybavení

inventářem a novou výpočetní technikou včetně výkonného serveru. Slavnostní otevření knihovny 15. září 2009 zakončilo jednu kapitolu v historii hronovské knihovny.⁴²

10.3.3 Fond mikroprojektů

Specifický cíl: Posilování příhraničních vazeb obyvatelstva

Fond mikroprojektů je určen k realizaci malých projektů, které svým charakterem naplňují rozsah prioritních os a oblastí podpory definovaných v rámci Programu. Mikroprojekty rozvíjejí spolupráci mezi společnostmi na obou stranách hranice a přispívají tak k rozvoji přeshraničních mezilidských vztahů, občanských iniciativ, osvětových a kulturních aktivit. Podrobná pravidla realizace projektů v rámci Fondu mikroprojektů stanovují Euroregiony, které jsou správci a administrátory jednotlivých Fondů. Níže najdete seznam Euroregionů, které působí v česko-polském příhraničí.

Euroregiony: Nysa, Glacensis, Pradziad, Silesia, Śląsk Cieszyński i Beskidy.

Je velmi těžké vybrat z mnoha mikroprojektů, které byly realizovány. Snad jen pár projektů k připomenutí.

- Bylo nás pět
- Podnikání bez hranic
- Krakonošovi potomci
- Můj domov je blízko Tvého
- Bobr nás spojuje
- S Kačenkou a Rampušákem společně za regionálními výrobky

Je velice těžké vybrat v celé té řadě projektů ty nejlepší a nejpřínosnější, protože všechny projekty jsou něčím výjimečné a jedinečné. Pokud mohu vybrat, tak jsem si zvolila dva projekty v prioritní ose a oblast podpory – 2.2. Podpora Rozvoje cestovního ruchu.

⁴² <http://old.cz-pl.eu/oblast-podpory-3-3.html>

- **Odkaz Vincenze Priessnitze v česko-polském příhraničí**

Vedoucí partner: Společnost Vincenze Priessnitze

Projektový partner: Město Glucholazy

Příspěvek z ERDF: 1 041 782,69 EUR

Projekt „Odkaz Vincenze Priessnitze v česko-polském příhraničí” společně připravily Společnost Vincenze Priessnitz a město Głucholazy. Partneri projektu se rozhodli čerpat z odkazu Vincenze Priessnitze a vytvořit turistický produkt vycházející z více než 200 let staré tradice využívání vodoléčebných vlastností vody v dnešním olomoucko-opolském příhraničí. Vincenz Priessnitz pocházející z Jeseníku je považován za zakladatele hydroterapie. Ve 30. letech 19. století založil léčebný ústav vycházející z vodoléčebných metod, který získal značnou popularitu a navštěvovali jej pacienti a lékaři z celé Evropy.

Hlavní aktivity projektu měly investiční charakter a spočívaly v revitalizaci 15 km od sebe vzdálených lázeňských parků a tvorbě společného turistického produktu navazujícího na Priessnitzův odkaz.

Na české straně bylo v projektu realizováno hydroterapeutické centrum– vodní zahrady, skládající se z teras, vodopádů a brouzdališť. Koncepce zahrady navazuje na léčebné vlastnosti studené vody, slunce a pohybu na čerstvém vzduchu. Její hlavní součástí je stezka vedoucí podél vodního toku se soustavou vodoléčebných stanovišť. Na polské straně byla provedena revitalizace zeleně v parku a rekonstrukce skalky, zpevnění opěrných zdí a obnova bazénu pro vodoléčebné procedury. Vznikla odpočívadla spojená s prvky léčebných metod využívaných v hydroterapii. V parku vznikla mj. brouzdaliště v potoce a zařízení pro vlhčení rukou.⁴³

Výstupy projektu významně zvýšily turistický potenciál této části příhraničí, jelikož nabídly atrakce určené pro konkrétní cílovou skupinu zájímající se o lázeňskou turistiku.

⁴³ ING.KLÍMA, Roman. *Operační program přeshraniční spolupráce Česká republika - Polaská republika 2007 - 2013 v Královéhradeckém kraji*. 1. Rychnov nad Kněžnou: Studio eMD, 2015.

Výsledkem společných propagačních aktivit partnerů je zvýšení počtu osob, které navštíví příhraničí.

- **VIA FABRILIS – cesta řemeslných tradic**

Vedoucí partner: Správa Krkonošského národního parku Vrchlabí

Projektový partner: Muzeum keramiky v Boleslavci

Příspěvek z ERDF: 523 111,00 EUR

Projekt zahrnoval několik významných samostatných aktivit, které však dohromady vytvořily ucelený soubor činností, které vedou k uchování tradičních rukodělných a řemeslných výrob. Investičními aktivitami projektu byla výstavba repliky historického domu ve Vrchlabí i částečná rekonstrukce památkově chráněného objektu v Boleslavci a dále vybudování cesty řemeslných tradic ve 12 městech s 15 zastaveními. Na tyto aktivity navázaly aktivity „měkké“ v podobě společných i výměnných výstav, expozic a workshopů s tematikou tradičních řemesel a kultur v česko-polském pohraničí. Tyto aktivity byly vždy koordinovány a realizovány společně. Součástí projektu byla i rozsáhlá a kvalitní publicita a propagace ve formě populárně-naučné brožury, cestovního deníčku, mapy, webových stránek apod. To vše přispělo k naplnění cíle oblasti podpory i k významnému rozvoji trvalých přeshraničních vazeb. Projekt získal rovněž několik ocenění, nejvýznamnějším je vítězství v soutěži „Polsko se stává krásnější – 7 divů evropských fondů“ (kategorie "Přeshraniční cestovní ruch"), rukou.⁴⁴

⁴⁴ ING.KLÍMA, Roman. *Operační program přeshraniční spolupráce Česká republika - Polaská republika 2007 - 2013 v Královéhradeckém kraji*. 1. Rychnov nad Kněžnou: Studio eMD, 2015.

11 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo popsat přeshraniční spolupráci jako faktor Česko-Polského pohraničí. Význam regionální politiky se zvyšuje. Má vliv na rozvoj území, kde je snahou odtísnit nežádoucí disparity mezi regiony s ohledem na trvale udržitelný rozvoj. Rozloha celé příhraniční oblasti činí 47 097 km². Z toho česká příhraniční část zaujímá 23 135 km² a podílí se tak na celkové rozloze státu téměř jednou třetinou (29,2 %). Polská část podporovaného území má rozlohu 23 962 km², což je 7,7 % rozlohy celého státu. Česko-polské příhraničí bylo po dlouhá staletí územním a významným kulturním dědictvím, spoluvytvářeným několika etniky. Docházelo zde k častým kulturním, politickým a obchodním kontaktům. Ve 2. polovině 20. století byly kontakty mezi oběma stranami hranice přísně omezeny a v regionu proběhla rozsáhlá migrace obyvatel. Současné byla integrita územní oslabena faktem, že se stal pohraničním územním států Československa a Polska a že přímým mezilidským, institucionálním a obchodním kontaktům mezi oběma stranami hranice bránila politika obou států. Kromě toho se v těchto příhraničních oblastech výrazně odlišovala ekonomicko-sociální struktura. V pohraničních oblastech „železné opony“ se periferní charakter prohloubil a vedl k přetrhání sociálních a ekonomických vazeb a k výraznému oslabení rozvojového potenciálu.

Operační program přeshraniční spolupráce Česká republika – Polská republika 2007-2013 byl ukončen. Hlavním cílem Programu byla podpora rozvoje česko-polského příhraničního území a posilování jeho soudržnosti prostřednictvím přeshraniční spolupráce a jeho obyvatel. Projekty realizované v rámci Programu přispívaly ke zlepšení životních podmínek v příhraničí, k sociální i hospodářské integraci území a k navazování nových kontaktů mezi institucemi a občany.

Celkem bylo finančně podpořeno 347 projektů a dalších 3000 projektů bylo realizováno v rámci Fondu mikroprojektů. Velká schopnost příjemců využít příležitostí, které Program nabízel, a dobrá spolupráce všech struktur Programu přispěly k efektivnímu využití téměř 200 mil. eur alokovaných na Program z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Jak uvádí starosta Petr Hudousek, výstupy z projektů jsou hmatatelné, významné a hlavně udržitelné, to je podstatné.

Obecně lze říci, že přeshraniční spolupráce se v České republice posunula ve svém vývoji jednoznačně dopředu. Z programu Phare CBC, Interreg III A a Cíl 3/Ziel 3 bylo nejvíce projektů uskutečněno se zaměřením na přeshraniční spolupráci, což představují projekty v rámci partnerství měst, posílení kulturního rozvoje, ochrany přírody a klimatu. Rovněž přibývá projektů na informační služby, vydávání brožur, novin, letáků. Je zřejmé, že všechny projekty mají ve všech případech pozitivní dopad nejen na rozvoj regionu, ale na rozvoj celého česko-polského pohraničí. Realizace projektů napomáhá ke zlepšení vztahů a rozvoji území.

Evropská územní spolupráce představuje oblast, kam EU soustřeďuje svoji pozornost i v programovém období 2014 – 2020, neboť bližší spolupráce příhraničních regionů, nadnárodní a meziregionální spolupráce a odstraňování hranic tvoří silné nástroje zvyšování konkurenceschopnosti celé EU. Nejvýznamnějším přeshraničním programem v programovém období 2014 – 2020 bude z pohledu ČR opět česko-polský přeshraniční program. Pro nový program byl zvolen název Interreg V-A Česká republika – Polsko. V tomto novém programu byla oproti programu pro období 2007-2013 navýšena finanční alokace z cca 219 mil. EUR na cca 226 mil. EUR, což je výjimka oproti ostatním programům. V programu Interreg V-A Česká republika – Polsko nedochází ke změnám ve vymezení podporovaného území a ani v implementační struktuře, ale ke změnám přece jen došlo.

- V rámci Fondu mikroprojektů byl zaveden nový typ mikroprojektů – společný mikroprojekt s principem vedoucího partnera
- V projektové žádosti bude nově uplatněn princip klíčových aktivit
- Zavedeno bylo zjednodušené vykazování některých výdajů
- Žadatel bude mít povinnost odeslat formulář předběžného projektového záměru
- Projektová žádost bude plně elektronická a vedoucí partner ji bude podepisovat pomocí elektronického podpisu

Největší změna se však týká zaměření projektových aktivit. V programovém období 2014 – 2020 byl na úrovni celé EU zaveden tzv. princip tematické koncentrace. Jedná se o zaměření aktivit na omezené okruhy témat, v rámci kterých bude nutno realizovat jasné a průkazné výsledky.

12 Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje:

JEŘÁBEK, Milan a kol. *České pohraničí - bariéra nebo prostor zprostředkování*. 1.vydání. Praha: Akademia, 2004. ISBN 80-200-1051-3.

DOČKAL, Vít. *Přeshraniční spolupráce na východních hranicích České republiky: Růžový obláček a hrana reality*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3751-2.

NETOLICKÝ, Václav. *Euroregiony - Úvod do problematiky*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. ISBN 987-80-86754-78-9.

SEEBAUER, R. *From Identities in Europe to European Identities*. 1. Brno, 2005. ISBN 80-7315-091-3.

ZICH, F. *Přeshraniční vlivy v Českém pohraničí: (Přeshraniční spolupráce v pohraničí jako evropeizace zdola ?)*. 1. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2007. ISBN 978-80-7044-931-8.

CIHELKOVÁ, Eva. *ČR - Rakousko: možnosti a limity vzájemné spolupráce, vědecký projekt z oblasti mezinárodních vztahů pro rok 2003 - 2004* MInistertvo zahraničních věcí ČR. Praha: Nakladatelství Oeconomia, 2004. ISBN 80-245-0827-3.

MATES, Pavel a René WOKOUN. *Malá encyklopedie regionalistiky a veřejné správy*. Praha: Prospektrum spol.s.r.o., 2001. ISBN 80-7175-100-6.

WOKOUN, René, Zdeněk LUKÁŠ a Jana KOUŘILOVÁ. *Výkladový slovník regionální a strukturální politiky Evropské unie*. Praha: IFEC, 2002. ISBN 80-864-12-18-0.

Internetové zdroje:

Vývoj Euregia Egrensis. EUREGIO EGRENSIS. [online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.euregio-egrensis.cz/>

Euroregion Neisse-nisa-nysa.org [online]. [cit. 2016-11-29]. Dostupné z: <http://www.neisse-nisa-nysa.org>

Strategie regionálního rozvoje České republiky 2007-2013. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. Businessinfo.cz [online]. 2007 [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: 104 <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/rozvoj-regionu/strategie-regionalniho-rozvoje-cr-07-13/1001179/46051/>

Region soudržnosti. Fondy Evropské unie: Strukturální fondy EU [online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/glosar/>

Fondy EU v ČR: Programové období 2014 - 2020. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR: Evropské strukturální a investiční fondy [online]. [cit. 2016-01-24]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/2014-2020>.

Regionální politika 2014-2020. EUROSOP.CZ: Věcně o Evropě [online]. [cit. 2015-09-19]. Dostupné z: <https://www.eurosop.cz/9197/sekce/regionalni-politika-2014-2020/>.

Regiony NUTS. RegionalDevelopment.info: Studentský START-UP popularizující regionální a udržitelný rozvoj [online]. [cit. 2015-09-21]. Dostupné z: <http://regionaldevelopment.info/regiony-nuts2/>.

Regiony regionální politiky. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR: Evropské strukturální a investiční fondy [online]. [cit. 2015-09-22]. Dostupné z: <http://www.strukturalnifondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU/Regiony-regionalni-politiky-EU>.

13 Seznam příloh

Příloha 1: Rozhovor s panem Hudouskem, starostou města Rokytnice V Orlických horách

Příloha 2: Rozhovor s Ing. Romanem Klímou

Příloha 3: Přehled dotací dle programů

Příloha č.1 Rozhovor s panem Petrem Hudouskem, starostou města Rokytnice v Orlických horách

1. Co si myslíte obecně o přeshraniční spolupráci ?

Pokud probíhá dobrá přeshraniční spolupráce, státy spolu neválčí, ale spolupracují. To, že v některém ze směrů od mého bydliště existuje nedaleko otevřená hranice, mi dává pocit svobody, že mohu jet kterýmkoliv směrem.

2. Jak vidíte a hodnotíte vývoj česko-polské přeshraniční spolupráce od roku 1989 do současnosti ?

Tak po roce 1989 se spolupráce rozvíjela jen pomalu. Sice se uvolnila možnost cestovat, ale hraničních přechodů nepřibývalo a jednání o nich byla výrazně více složitá, než např. při otevření západní hranice. Jednu dobu to vypadalo, že poslední železná opona je na hranici s Polskem. V úseku Orlických hor to tam opravdu připomínalo. Bylo však možné otevřít bývalé přechody alespoň na jeden den. Situace se začala zlepšovat až okolo r. 1996, kdy byly podle nových česko-polských smluv otevřeny přechody pro malý pohraniční styk a tzv. přechody na turistických stezkách. Otevírání silničních hr. přechodů i nadále procházelo docela složitou procedurou. Vše zjednodušil až Schengen, který posílil i vliv samosprávy na rozhodování o otevření nových přechodových míst, ovšem již bez celnic a pasových kontrol. Jsem rád, že situace je dnes již výrazně svobodnější.

3. Myslíte, že rozdíl v názorech lidí na přínosnost přeshraniční spolupráce krátce po roce 1989 a nyní, vyvíjel se nějak tento trend ?

Tak lidé byli nejprve zvědaví, jak to vypadá „za čarou“. Postupně si zvykli na hraniční kontroly, jezdilo se nejprve hlavně po nákupech. O dějinách a současnosti Dolního Slezska jsme věděli jen málo. Snad jen to, že to byla kdysi součást české království. Postupně jsme začali objevovat rozdílnosti ve zvyklostech a způsobu života. Začali jsme potkávat nové známé a navštěvovat se. Zvýšil se počet česko-polských manželských nebo partnerských svazků, což také přispívá k rozvoji vztahů. Dnes se již nebojíme napsat známému email, zatelefonovat mu, učít se polsky konverzovat. Zajímat se o politiku sousední země a porovnávat ji s vlastním zemí...

4. Co přinesl česko-polskému pohraničí vstup do Schengenského prostoru, ovlivnilo to nějak rozvoj přeshraniční spolupráce ?

Naprosto zásadně a málokdo si to uvědomuje, protože se domnívá, že to tak nějak bylo asi vždy. Ale ono nebylo. Vše podstatné co volný pohyb osob, služeb a kapitálu v rámci EU umožňuje je pro život obyvatel výhodné. Dnes to vidím, když jedu např.

na Ukrajinu, kde vůbec nevím, jestli se tam snadno dostanu a hlavně jaké mám jistoty, pokud se mi po cestě něco přihodí. Nebo cesta do Ruska, to je vůbec výlet za železnou oponu. Hraniční přechody vypadají jak při cestě z Československa na Západ před r. 1989.

5. V čem vidíte přínos přeshraniční spolupráce jako takové ?

Již jsem to popsal. Volný pohyb osob, služeb a peněz. A s tím související rozvoj obou zemí.

6. Jaké jsou ohlasy na ukončené projekty přeshraniční spolupráce ?

Pokud se jedná o kvalitní a přínosné projekty, tak je ohlas většinou dobrý. Nejhorší jsou některé projekty, které byly uměle sešroubované a chybí u nich zájem obou stran je rozvíjet. Domnívám se, že kvalitní a přínosné projekty převažují. Svědčí o tom jejich slušná udržitelnost a zájem o ně.

7. Myslíte, že proces žádání dotací z operačních programů a jejich zpracování je složité ?

Tak záleží, jak se takový program vyjednává, kdo je tam určen řídicím státem (myslím přeshraniční programy). Administrace takových projektů je složitá, jde tam o peníze a kontrola je nutná. Vedle toho je nutná i důvěra k partnerovi ze sousední země. K jeho poznání slouží častější návštěvy a monitoring jeho vnímání ve vlastní zemi ze strany veřejnosti. Pro administraci projektů je výhodné užívat služeb agentur, které ručí za správné zpracování administrace vč. vyúčtování projektu a podávání monitorovacích zpráv.

Celkově lze administraci považovat za složitou.

8. Jak byste zhodnotil česko-polskou spolupráci a realizované projekty ?

Tak určitě jednoznačně kladně. Ty výstupy jsou hmatatelné, významné a hlavně udržitelné, to je podstatné.

9. Který z projektů Vás nejvíce zaujal a proč ?

Asi projekt na rozvoj spolupráce mezi českými a polskými hasiči. Dnes je příjemné sledovat, že není již výjimkou, když jsou k požáru u hranice povolány jak polské, tak i české jednotky. Je vidět, že operační střediska obou států vyhodnocují situaci již více s ohledem na nutnou záchranu životů a majetku. Přesto je tam třeba urazit ještě dlouhou cestu.

10. Na čem by měl být kladen větší důraz při realizaci projektů ?

Že projekt je udržitelný a nejde jen o to, aby se utratily evropské peníze.

11. Na kterých prioritních osách a oblastech podpory by se mělo zapracovat ?

Integrovaný záchranný systém a s tím související prevence rizik, dále životní prostředí a cestovní ruch. Posouvám je do popředí, protože se s nimi nejčastěji setkávám.

Důležité jsou samozřejmě i další, ale s těmi nemám zkušenost.

Příloha 2. Rozhovor s Ing. Romanem Klímou

1. Co si myslíte obecně o přeshraniční spolupráci ?

Podpora příhraničních regionů a jejich vzájemná spolupráce je stále potřebná, neboť bližší spolupráce regionů a odstraňování hranic představují silné nástroje zvyšování konkurenceschopnosti, dochází k přibližování občanů z obou stran hranice, ke vzájemnému poznávání apod. Cíl Evropská územní spolupráce proto představuje oblast, kam Evropská komise nadále soustřeďuje svoji pozornost - v programovém období 2014-2020 došlo k posílení významu tohoto cíle (už ne jeden ze tří cílů evropské kohezní politiky, ale jeden ze dvou cílů, dále zvýšení finanční alokace pro programy cíle Evropská územní spolupráce – to je výjimka oproti ostatním programům, kde došlo ke kumulaci programů a k ponížení alokace). Přeshraniční spolupráce je aktuální i v souvislosti s evropskou **migrační krizí, která má na některé příhraniční regiony negativní dopad.**

2. Jak vidíte a hodnotíte vývoj česko-polské přeshraniční spolupráce od roku 1989 do současnosti ?

Nová společenská situace přispěla k postupnému otevírání hranic a k nastartování přeshraniční spolupráce, kterou realizují města, obce, neziskové organizace i další subjekty. K pozitivnímu vývoji česko-polské přeshraniční spolupráce výrazně přispěly evropské dotace.

3. Myslíte, že rozdíl v názorech lidí na přínosnost přeshraniční spolupráce krátce po roce 1989 a nyní, vyvíjel se nějak tento trend ?

Návštěvy druhé strany hranice z důvodu masových nákupů zboží na tržnicích apod. se přesunuly spíše do roviny projektové spolupráce. Negativní dopady přináší medializovaná nízká kvalita polských potravin, dovážených do ČR.

4. Co přinesl česko-polskému pohraničí vstup do Schengenského prostoru, ovlivnilo to nějak rozvoj přeshraniční spolupráce ?

Zrušením kontrol na vnitřních hranicích došlo k dalšímu rozvoji přeshraniční spolupráce a k zintenzivnění pohybu osob přes státní hranici. To podpořila i skutečnost, že subjekty z česko-polského podporovaného území mohly v danou dobu již plně využívat evropské dotace.

5. V čem vidíte přínos přeshraniční spolupráce jako takové ?

Možnost realizace přeshraničních projektů, zvýšení konkurenceschopnosti firem, možnost poznání kulturních a přírodních atraktivit na druhé straně hranice apod.

6. Jaké jsou ohlasy na ukončené projekty přeshraniční spolupráce ?

Značně vysoké, projekty přeshraniční spolupráce výrazně proměnily příhraniční oblasti a to v mnoha směrech.

7. Myslíte, že proces žádání dotací z operačních programů a jejich zpracování je složité ?

Bohužel oproti Operačnímu programu přeshraniční spolupráce ČR – Polsko 2007-2013 došlo v programu Interreg V-A ČR – Polsko pro programové období 2014-2020 ke zvýšení administrativní náročnosti při žádání o dotace (nyní dle některých propočtů časově až 8x náročnější). K tomu výrazně přispěl monitorovací systém MS2014+, ale i další faktory.

8. Jak byste zhodnotil česko-polskou spolupráci a realizované projekty ?

Velmi pozitivně. Subjekty z Královéhradeckého kraje jsou neúspěšnějšími příjemci v rámci celého česko-polského podporovaného území. Jen v programovém období 2007-2013 bylo realizováno 100 projektů a 320 mikroprojektů s účastí subjektů z Královéhradeckého kraje s objemem evropské dotace cca 2,4 mld. Kč - viz www.kr-kralovehradecky.cz/assets/rozvoj-kraje/evropska-unie-EHP/EU-spoluprace-CR-PL/2007-2013/cz_pl_publicace.pdf. V programu Interreg V-A Česká republika – Polsko pro programové období 2014-2020 bylo doposud podpořeno 30 projektů s účastí subjektů z Královéhradeckého kraje s celkovou výší evropské dotace přesahující 680 mil. Kč, kromě toho bylo podpořeno i několik desítek mikroprojektů s účastí subjektů z Královéhradeckého kraje – viz www.kr-kralovehradecky.cz/cz/kraj-volene-organy/tiskove-centrum/aktuality1/na-cesko-polske-projekty-pridelila-eu-vice-nej-ctyri-sta-milionu-korun-96936. Bilaterální projekty česko-polské přeshraniční spolupráce byly a nadále jsou realizovány i v dalších programech, např. v Mezinárodním visegrádkém fondu.

9. Který z projektů Vás nejvíce zaujal a proč ?

Nelehká otázka, neboť v rámci stovek podpořených projektů bylo v jednotlivých prioritách realizováno mnoho zajímavých a prospěšných projektů. Alespoň jeden projekt jako příklad – „VIA FABRILIS - cesta řemeslných tradic“. Jedná se o typický projekt v oblasti cestovního ruchu, naplňující jak investiční, tak „měkké“ aktivity. Vedoucím partnerem projektu byla Správa Krkonošského národního parku Vrchlabí, partnerem projektu Muzeum Ceramiki w Bolesławcu, na projekt bylo vynaloženo 523 111 EUR z ERDF. Projekt zahrnoval několik samostatných aktivit, které však dohromady tvořily ucelený soubor činností, jehož cílem bylo uchovat tradiční

rukodělné a řemeslné výroby. Investičními aktivitami projektu byla výstavba repliky historického domu ve Vrchlabí, částečná rekonstrukce památkově chráněného objektu v Boleslavci a dále vybudování cesty řemeslných tradic ve 12 městech s 15 zastaveními. Na tyto aktivity navázaly aktivity „měkké“ v podobě společných i výměnných výstav, expozic a workshopů s tematikou tradičních řemesel a kultur v česko-polském pohraničí. Součástí projektu byla i rozsáhlá publicita a propagace ve formě populárně-naučné brožury, cestovního deníčku, mapy, webových stránek (www.viafabrilis.eu), apod. Veškeré aktivity byly vždy koordinovány a realizovány společně oběma partnery, což přispělo k naplnění cíle oblasti podpory i k významnému rozvoji trvalých přeshraničních vazeb. Projekt získal rovněž několik ocenění, nejvýznamnějším je vítězství v soutěži „Polsko se stává krásnější – 7 divů evropských fondů“ (kategorie “Přeshraniční cestovní ruch“), vyhlášené Ministerstvem infrastruktury a regionálního rozvoje Polské republiky“.

10. Na čem by měl být kladen větší důraz při realizaci projektů ?

U přeshraničních projektů na všechny fáze – příprava projektu (samostatné hodnocení, kde lze získat 20% možných bodů), realizace (dodržování naplánovaných aktivit i rozpočtu) i udržitelnost (většinou 5 let).

11. Na kterých prioritních osách a oblastech podpory by se mělo zapracovat ?

Nelze přesně specifikovat, ve všech prioritních osách je stále vysoká absorpční kapacita a při předkládání žádostí jsou stále vysoké převisy v počtu předložených projektů oproti dostupným alokacím. V rámci tematické koncentrace, která byla nastavena v programovém období 2014-2020 pro všechny programy, byly pracovní skupinou pro přípravu programu Interreg V-A ČR – Polsko (pozn. – byl jsem jejím členem) zvoleny takové prioritní oblasti, které pokrývají prakticky všechny oblasti vhodné pro přeshraniční spolupráci.

Příloha 3: Přehled dotací dle programů

č.	OBLAST	DOTACE						
		OP ČR-PR	OP LZZ	OP VK	ROP	PRV	OP ŽP	OP PI
1.	Ochrana a obnova památek	OP ČR-PR			ROP	PRV		
2.	Životní prostředí	OP ČR-PR				PRV	OP ŽP	OP PI
3.	Rozvoj lidských zdrojů	OP ČR-PR	PO LZZ	OP VK	ROP	PRV		
4.	Infrastruktura pro vzdělání	OP ČR-PR			ROP	PRV	OP ŽP	OP PI
5.	Zdravotnictví				ROP	PRV		
6.	Dopravní infrastruktura a obslužnost	OP ČR-PR			ROP	PRV		
7.	Rozvoj městských a venkovských oblastí	OP ČR-PR			ROP	PRV	OP ŽP	
8.	Rozvoj podnikatelského prostředí	OP ČR-PR	PO LZZ		ROP	PRV		OP PI
9.	Prevence rizik	OP ČR-PR	PO LZZ		ROP		OP ŽP	OP PI
10.	Rozvoj cestovního ruchu	OP ČR-PR			ROP	PRV		
11.	Podpora spolupráce místních společenství	OP ČR-PR				PRV		